

STICHTING EDS PENSIOENFONDS

Jaarverslag 2012

13 juni 2013

PENSIOENBEHEERDER

Stichting EDS Pensioenfonds
Orteliuslaan 1000
3528 BD Utrecht
Postbus 2553
3500 GN Utrecht

ACS HR Solutions
Rivium Quadrant 211
2909 LC Capelle aan den IJssel
Postbus 571
2900 AN Capelle aan den IJssel

INHOUD

Karakteristieken van het pensioenfonds	3
Profiel.....	3
Organisatie	3
Meerjarenoverzicht van kerncijfers en kengetallen	8
Verslag van het verantwoordingsorgaan.....	9
Bevindingen en conclusies	9
Reactie van het bestuur.....	11
Bestuursverslag	12
Hoofdpijnen.....	12
Goed pensioenfondsbestuur	13
Pensioenparagraaf	18
Beleggingenparagraaf	23
Financiële paragraaf.....	30
Actuariële paragraaf	32
Risicoparagraaf	34
Toekomstparagraaf	38
Jaarrekening 2012	41
Balans.....	42
Staat van baten en lasten.....	43
Kasstroomoverzicht	44
Toelichting behorende tot de jaarrekening	45
Overige gegevens.....	75
Resultaatbestemming.....	75
Financiële overeenkomst met verbonden ondernemingen	75
Actuariële verklaring	76
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant.....	78

KARAKTERISTIEKEN VAN HET PENSIOENFONDS

Profiel

Stichting EDS Pensioenfonds (EPF), statutair gevestigd te Utrecht is opgericht op 12 oktober 2000. Op 12 april 2012 heeft het bestuur de statuten gewijzigd (zie ook Bestuursverslag – Belangrijke bestuursbesluiten). De stichting is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 30168525. Het fonds is een ondernemingspensioenfonds en is aangesloten bij koepelorganisatie OPF.

Het fonds heeft tot doel uitvoering te geven aan de pensioenreglementen, zoals deze gelden voor de aangesloten onderneming. Hiertoe wordt voor de werkgever en 2.630 deelnemers en gewezen deelnemers/slapers ruim EUR 328 miljoen vermogen belegd per 31 december 2012.

De volgende regelingen worden uitgevoerd:

- Pensioenregeling I per 1 januari 2001, voor het laatst gewijzigd per 12 april 2012 voor deelnemers geboren voor 1-1-1950.
- Pensioenregeling II per 1 januari 2006, voor het laatst gewijzigd per 12 april 2012 voor deelnemers met een toetredingsdatum na 1-1-2006 of geboren op of na 1-1-1950.

De beperkte wijziging van de beide pensioenreglementen is het gevolg van de aangepaste wet- en regelgeving en lagere risicopremie (zie ook Bestuursverslag – Belangrijke bestuursbesluiten).

Organisatie

Bestuur

Het EPF wordt bestuurd door een bestuur bestaande uit 6 leden. Het bestuur benoemt nieuwe bestuursleden. Er worden 3 bestuursleden benoemd op voordracht van de werkgever. De overige bestuurders worden benoemd op voordracht van de deelnemersraad in overleg met de ondernemingsraad van Hewlett-Packard Nederland BV, mede rekening houdend met de belangen van de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden. Een bestuurder kan niet tevens lid zijn van de deelnemersraad.

De bestuurssamenstelling op 31 december 2012 was als volgt:

Naam	Functie	Vertegenwoordiging	Lid sinds	Aftredend
D.P. Markenstein	Voorzitter	Werkgever	1-9-2005	1-1-2017
R.W.M. Smits	Vice voorzitter	Werknemers	1-9-2005	1-1-2017
R. Korevaar	Secretaris	Werknemers	1-1-2001	1-1-2013
J.W.P. Voermans	Vice secretaris	Werkgever	1-10-2010	1-1-2013
O. van 't Hof	Lid	Werkgever	1-9-2011	1-1-2015
G.J.W. van der Geld	Lid	Werknemers	1-10-2010	1-1-2015

Per 1-5-2013 is de heer D.P. Markenstein opgevolgd door de heer M. Lasonder die tevens ook tot voorzitter is benoemd.

Zowel de heer Korevaar als de heer Voermans zijn per 1-1-2013 herbenoemd als bestuurslid met als aftredingsdatum 1-1-2019.

Het bestuur van het fonds heeft de dagelijkse uitvoering van de werkzaamheden uitbesteed aan diverse uitvoeringsorganisaties. Deze werkzaamheden betreffen vermogensbeheer, pensioenadministratie en bestuursondersteuning. Uitgangspunt is dat het bestuur, conform de eisen van de Pensioenwet, verantwoordelijk blijft voor de juiste uitvoering van de uitbestede taken.

Mevrouw A.G. de Kruijf assisteert het bestuur in de dagelijkse werkzaamheden.

Verantwoordingsorgaan

Het Verantwoordingsorgaan is op 1-1-2008 ingesteld en was op 31 december 2012 als volgt samengesteld:

Naam	Functie	Namens
M. Spijkers		Werkgever
P.L.G. Frequin	Secretaris	Pensioengerechtigden
J.F.T.M. van der Helm		Werknemers
G. A. van Charante	Voorzitter	Werknemers
J. Barnouw		Pensioengerechtigden

Bij de verantwoording die moet worden afgelegd aan het Verantwoordingsorgaan gaat het vooral om de vraag of het bestuur bij haar beleid op een evenwichtige manier rekening heeft gehouden met de belangen van alle belanghebbenden. Het Verantwoordingsorgaan geeft aan de hand van het jaarverslag, de bevindingen van het interne toezicht en andere stukken een oordeel over het handelen van het bestuur en over de beleidskeuzes voor de toekomst. Dit oordeel wordt, samen met de reactie van het bestuur op dat oordeel, opgenomen in het jaarverslag.

Het Verantwoordingsorgaan heeft recht op overleg met het bestuur en met de externe accountant en externe actuaris. Het Verantwoordingsorgaan heeft bovendien het recht advies uit te brengen over een aantal zaken, onder meer over de vergoedingsregeling voor bestuursleden, het beleid met betrekking tot het Verantwoordingsorgaan, de inrichting van het intern toezicht, de klachtenprocedure en het communicatiebeleid.

Intern toezicht

Het bestuur heeft gekozen voor een visitatiecommissie, die eens in de drie jaar (voor het eerst in het jaar 2010) het functioneren van het pensioenfonds zal evalueren en toetsen. Het gaat dan om een beoordeling van de controle omgeving van het fonds en de procedures en processen met betrekking tot het beleid en de besturing. De visitatiecommissie is op 17 december 2009 ingesteld en is als volgt samengesteld op 31 december 2012:

Naam	Achtergrond
W. de Bruijn	Accountant
H. Hanneman	Jurist
J. Ruben	Actuaris

De visitatiecommissie heeft in het verslagjaar 2012 geen werkzaamheden verricht.

Deelnemersraad

De deelnemersraad is samengesteld uit deelnemers (4), gewezen deelnemers (2) en pensioengerechtigden (1) en vergadert tweemaal per jaar samen met het bestuur. Bij belangrijke wijzigingen en bij wijziging van het reglement van de deelnemersraad vraagt het bestuur advies aan de deelnemersraad.

De deelnemersraad was op 31-12-2012 als volgt samengesteld:

Naam	Functie	Namens
J.T.G. Broekman	Voorzitter	Deelnemers
P. de Hoop		Gewezen deelnemers
C.J.C. van Hees		Gewezen deelnemers
J. Barnouw		Pensioengerechtigden
G. A. van Charante	Secretaris	Deelnemers
H. Hendrickx		Deelnemers
S. van Eck		Deelnemers
J.F.T.M. van der Helm	Plaatsvervanger (geen zetel)	Deelnemers
A. Terpstra	Plaatsvervanger (geen zetel)	Gewezen deelnemers
P.L.G. Frequin	Plaatsvervanger (geen zetel)	Pensioengerechtigden

Uitvoeringsorganisatie

De uitvoeringsorganisatie is ACS HR Solutions. De werkzaamheden betreffen pensioenadministratie, financiële administratie en bestuursondersteuning.

De vermogensbeheerders zijn Aegon Investment Management B.V. , ING Investment Management B.V. en J.P. Morgan.

Kasbank is vanaf 2013 belast met de beleggingsadministratie.

Beleggingscommissie

Omdat het vermogensbeheer bij externe partijen is belegd, is er een beleggingscommissie met als mandaat het monitoren van de vermogensbeheerder, het voeren van een tactisch beleggingsbeleid binnen de kaders van het strategische beleid en het opstellen van het beleggingsplan. De commissie is samengesteld uit leden van het bestuur. Daarnaast kunnen externe deskundigen worden benoemd; dezen hebben geen stem.

De samenstelling van de beleggingscommissie op 31 december 2012 was als volgt:

Naam	Vanuit
J.W.P. Voermans	Bestuur
O. van 't Hof	Bestuur
R.W.M. Smits	Bestuur
G.J. Troost	Adviseur

Compliance officer

Het fonds had in 2012 een compliance officer in de persoon van mevrouw A.G. de Kruijf.

Externe ondersteuning

Het fonds wordt bijgestaan door externe deskundigen voor actuariaat en risicobeheersing op lange termijn, door de externe adviserende actuaris en een gespecialiseerde beleggingsadviseur. Deze deskundigen worden geleverd door Mercer en Towers Watson.

Meerjarenoverzicht van kerncijfers en kengetallen

	2012	2011	2010	2009	2008
Aantal verzekerden					
Actieve deelnemers	734	840	1.090	1.418	1.589
Gewezen deelnemers ('slapers')	1.595	1.602	1.469	1.414	1.336
Pensioengerechtigden	301	254	217	185	146
Totaal	2.630	2.696	2.776	3.017	3071
Reglementvariabelen					
Toeslag actieven per 1 januari	-	-	0,3%	-	1,24%
Toeslag inactieven per 1 januari	-	-	0,1%	-	0,92%
Pensioenuitvoering					
Feitelijke premie DB regeling	18.427	16.925	17.719	25.057	14.356
Kostendekkende premie DB regeling	8.848	10.174	11.993	13.730	10.560
Premie DC regeling	2.610	2.875	3.735	4.547	4.829
Pensioenuitvoeringskosten ¹	758	769	782	906	944
Pensioenuitvoeringskosten per deelnemer (in hele bedragen)	749	703	598	565	544
Uitkeringen	4.864	4.246	3.880	2.951	2.349
Vermogenssituatie en solvabiliteit					
Pensioenvermogen	331.263	292.682	261.291	229.391	183.526
Pensioenverplichtingen	308.251	287.018	248.081	204.089	197.580
Aanwezige dekkingsgraad	107,5%	102,0%	105,3%	112,4%	92,9%
Vereiste dekkingsgraad	115,1%	116,7%	117,3%	122,7%	123,3%
Beleggingsportefeuille					
Aandelen	68.669	60.243	59.349	124.642	46.757
Vastrentende waarden	248.972	214.459	189.655	96.513	98.987
Overige beleggingen	10.844	9.642	10.565	6.671	8.392
Liquide middelen	212	849	122	209	9.156
Beleggingsperformance					
Beleggingsrendement	10,5%	10,3%	9,0%	20,7%	-0,8%

¹ Het aantal deelnemers is hierbij de som van de actieve en pensioengerechtigde deelnemers overeenkomstig de aanbeveling uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie.

VERSLAG VAN HET VERANTWOORDINGSORGAAN

Bevindingen en conclusies

Algemeen

In dit verslagjaar heeft het Verantwoordingsorgaan (VO) zich vooral gericht op de gebieden communicatie, beleggingsbeleid, administratieve organisatie en de uitvoering van de DC-regeling. Daarnaast is het VO ook nog geïnformeerd over de inhoud en afloop van het mediation traject inzake de premiediscussie met de werkgever die in 2011 begon en gedurende 2012 is afgerond.

Mediation

Het VO heeft de indruk dat het bestuur een evenwichtige belangenbehartiging heeft nagestreefd en bereikt gedurende het mediation traject. Hoewel de uitdaging vanaf de zijde van de werkgever groot was zich uit te spreken over een gewijzigde interpretatie van CAO artikel 12 is het bestuur onpartijdig gebleven. Het gevolg is dat de sociale partners nu elk hun verantwoordelijkheden oppakken en met elkaar in gesprek zijn over de pensioenregeling.

Administratieve organisatie

Gebleken is dat niet op elk onderdeel van het AO-IC handboek de processen worden gevolgd zoals ze zijn beschreven. De vraag is of hier processen moeten worden aangepast danwel de beschrijving ervan in het AO-IC handboek. Het VO zal hier in het volgende verslagjaar meer aandacht aan besteden.

Communicatie

Het huidige communicatieplan is gedateerd. Er wordt gewerkt aan een nieuwe versie. Deze zou uiterlijk september 2013 moeten worden vastgesteld. Het VO beveelt aan om vaste momenten van communicatie op te nemen in het plan. Bijvoorbeeld het verschijnen van een nieuwsbrief in januari en juni van elk jaar.

Beleggingsbeleid

Algemeen

Het VO heeft met genoegen geconstateerd dat er vanaf 2012 gewerkt wordt met een beleggingsplan. De bespreking van de beleggingsrapportages in het bestuur zou wat nadrukkelijker weergegeven kunnen worden in de verslagen van de bestuursvergaderingen.

Renteafdekking

Hoewel de DNB de methode van rentevaststelling heeft gewijzigd moet het pensioenfonds afdekken tegen de marktrente. Gedurende het verslagjaar heeft het bestuur gekozen de renteafdekking op 60% te houden. Dit omdat, volgens het bestuur, alle informatiebronnen van de beleggingscommissie eensluidend waren in de verwachting dat de kans op rentestijging groter was dan rentedaling. Het VO heeft geconstateerd dat dit beleid van de beleggingscommissie door het bestuur wordt ondersteund en overeenkomt met de mogelijkheden die het fonds heeft binnen de risicomarges.

DC-regeling

De uitvoering van de DC regeling ligt al langere tijd bij ING-IM. Deze uitvoering is sinds de inrichting niet meer aangepast. Het bestuur vond hier geen noodzaak toe gezien het uitblijven van wijzigingen op de DC regeling. In de uitvoering van de zorgplicht zijn geen significante aantallen deelnemers aangetroffen die afwijkende beleggingsportefeuilles hanteerden. Het VO adviseert de uitvoering van de zorgplicht op te nemen in het communicatieplan en na te denken over het opnemen van meer informatie over de mogelijkheden voor deelnemers binnen de DC regeling.

Overige onderwerpen

De onafhankelijkheid van de certificerend actuaire behoort vanuit beleidsmatig oogpunt te worden gewaarborgd. Het VO beveelt aan dit op te nemen in de ABTN. Het huidige kennisniveau van het bestuur is aantoonbaar op het gewenste peil. Dit is gemeten door middel van een deskundigheidstoets van het SPO. Het VO is van mening dat in de toekomst een mechanisme in het leven te worden geroepen om bij wisseling van bestuursleden op dit niveau te blijven. Het VO beveelt aan om binnen het fonds mogelijkheden te openen om kandidaat bestuursleden op het gewenste niveau te brengen voordat deze voorgedragen worden ter benoeming. Bij een eventueel samengaan met het HP pensioenfonds beveelt het VO aan om de evenwichtigheid van vertegenwoordiging van slapers en pensioengerechtigden te onderzoeken.

Opgetekend te Amstelveen op 13 juni 2013

Werkgeversvertegenwoordiging

M. Spijkers

Werknemersvertegenwoordiging

G.A. van Charante

J.F.T.M. van der Helm

Pensioengerechtigdenvertegenwoordiging

J. Barnouw

P. Frequin

Reactie van het bestuur

De door het VO geconstateerde verschillen tussen de beschreven processen in het AO-IC handboek en de uitvoering in de praktijk zullen door het bestuur worden onderzocht en daar waar nodig bijgestuurd.

Het bestuur zal bij de totstandkoming van het vernieuwde communicatieplan aandacht besteden aan de door het verantwoordingsorgaan genoemde onderwerpen. Met betrekking tot de bespreking van de beleggingsrapportages door het bestuur zal er extra aandacht worden besteed aan verslaglegging in de notulen van de bestuursvergadering.

Het bestuur waardeert het constructieve overleg met het verantwoordingsorgaan over het gevoerde beleid, het oordeel hierover en zal de overige suggesties van het verantwoordingsorgaan meewegen in de komende besluitvorming.

BESTUURSVERSLAG

Hoofdpijnen

Algemeen.

Het bestuur is in 2012 twaalf maal in vergadering bij elkaar geweest.

Belangrijke bestuursbesluiten

Aanpassing formele stukken

De ABTN en de reglementen vermeldde verschillende CPI's (Consumenten Prijs Indices). De vermelding in de ABTN is gelijk gemaakt aan die in de reglementen, te weten de "CPI alle huishoudens". De officiële documenten zijn nu op dit punt weer consistent vanaf januari 2012.

Toeslagverlening

De ontwikkeling van de financiële positie van het fonds in 2011 heeft het bestuur doen besluiten geen toeslagen te verlenen per 1 januari 2012. De deelnemersraad heeft hierover een positief advies verleend.

Kosten vermogensbeheer

Het bestuur heeft in het kader van de toelichting op de kosten van het vermogensbeheer en de transactiekosten, opdracht gegeven aan de vermogensbeheerders om vanaf 2012 gedetailleerd inzicht te geven. Tevens heeft Avida (een externe partij) een scan uitgevoerd op de uitvoeringskosten inclusief de voornoemde kosten. Dit beperkte onderzoek heeft voor het bestuur geen aanleiding gegeven verder diepgaand onderzoek te doen om tot kostenbesparing te komen.

Aanstellen Kasbank als custodian

Eind 2012 heeft het bestuur besloten om Kasbank aan te stellen als bewaarder van een deel van de effecten en het verschaffen van managementinformatie. Naast een kostenreductie verwacht het bestuur een verbetering van de kwaliteit en tijdigheid van de beleggingsinformatie.

Financieel crisisplan

Eind 2011 is vastgesteld dat de pensioenfondsen in Nederland moeten beschikken over een financieel crisisplan als onderdeel van de ABTN. Dit crisisplan is bedoeld voor het geval zich in de toekomst dergelijke situaties voordoen waarbij crisismaatregelen genomen moeten worden. Het plan geeft de te hanteren kritische ondergrenzen, de te nemen maatregelen en de te volgen communicatie- en besluitvormingsprocessen aan. Het bestuur heeft een eerste versie van het crisisplan opgesteld en werkt dit verder uit op basis van de aanbevelingen van de DNB. DNB heeft eind april 2012 deze eerste versie ontvangen.

Functieprofielen bestuursleden

De toegenomen deskundigheidseisen aan bestuursleden van pensioenfondsen en de inhoudelijke toetsing door de toezichthouder hebben er toe geleid dat het bestuur profielen heeft opgesteld. Deze profielen bevatten een overzicht van de kennis en vaardigheden en de tijdsbesteding die het bestuur noodzakelijk acht om het werk van bestuurslid te kunnen uitvoeren. Bij het selecteren en benoemen van (aspirant)bestuursleden kunnen deze profielen worden gebruikt.

Onderzoek pensioenadministratie

De Nederlandsche Bank (DNB) heeft bij een aantal pensioenfondsen een onderzoek (Quinto-P) gedaan naar de kwaliteit van de pensioenadministraties. Bij dit onderzoek is een steekproef gedaan waarbij een aantal geadministreerde pensioenaanspraken op basis van de aanwezige gegevens handmatig nagerekend zijn. Naar aanleiding van dit onderzoek en de aanbeveling van de Pensioenfederatie heeft het bestuur besloten om eenmalig een dergelijk steekproefonderzoek te laten doen.

Het uiteindelijke doel van dit onderzoek is het in kaart brengen van risico's en het (indien noodzakelijk) implementeren van aanvullende beheersmaatregelen in de pensioenadministratie. Het onderzoek wordt uitgevoerd door een externe partij, te weten Impensioen B.V. en is gestart in december 2012. De eerste resultaten zijn begin mei 2013 beschikbaar gekomen.

Zorgplicht

Ter ondersteuning van de deelnemers bij de uitvoering van de DC-regeling wordt op de website van ING Investment Management de Zorgplicht-tool actief. Dit hulpmiddel signaleert automatisch afwijkingen aan deelnemers die zelf de beleggingen doen. Op basis van deze signalen kunnen deelnemers beslissen hun portefeuille aan te passen. De Zorgplicht-tool is gepland eind juni 2013 actief te worden.

Samenwerking met deelnemersraad

Het bestuur is in 2012 tweemaal in een gezamenlijke vergadering met de deelnemersraad bijeengekomen. De deelnemersraad heeft daarnaast ook meerdere malen onderling vergaderd. De open en constructief kritische houding van de deelnemersraad wordt door het bestuur als prettig en waardevol ervaren.

Goed pensioenfondsbestuur

Het bestuur onderschrijft de principes voor goed pensioenfondsbestuur die de Stichting van de Arbeid heeft vastgesteld en die in de Pensioenwet zijn opgenomen. Het bestuur streeft er naar om deze principes na te leven.

Overeenkomstig de principes voor goed pensioenfondsbestuur heeft het bestuur in zijn statuten een procedure opgenomen teneinde zijn eigen functioneren, zowel van het bestuur als geheel als van de individuele bestuursleden, periodiek te evalueren. Deze zelfevaluatie van het bestuur heeft laatstelijk in januari 2013 plaatsgevonden.

Het bestuur is van mening dat in het verslagjaar is voldaan aan de meest recente principes van goed pensioenfondsbestuur en dat het heeft zorg gedragen voor een integere bedrijfsvoering.

Integere bedrijfsvoering

Wettelijk is geregeld dat een pensioenfonds maatregelen dient te treffen die goed pensioenfondsbestuur waarborgen. Met de invoering van de Pensioenwet per 1 januari 2007 zijn de STAR-principes voor pension fund governance (PFG) verankerd in het wettelijk kader. Deze 32 principes betreffen de onderdelen zorgvuldig bestuur, transparantie, openheid en communicatie, deskundigheid, verantwoording en intern toezicht. Het beleid van een fonds is gericht op een integere bedrijfsvoering. Deze verantwoordelijkheid is vastgelegd in artikel 143 van de Pensioenwet. Dit houdt onder meer in:

- Adequate administratieve organisatie en interne controle (AO/IC) en risicobeheersing.
- Analyse en beheersing van integriteitsrisico's.
- Voorkomen van belangenverstrengeling.
- Duurzame beheersing van (financiële) risico's.
- Periodiek uitvoeren van een continuïteitsanalyse.

Het bestuur geeft hier invulling aan, onder andere door het handboek AO/IC en het uitvoeren van een risicoanalyse. Het bestuur kent een portefeuillehouder "Risicobeheer" in de persoon van bestuurslid G. van der Geld zodat dit onderwerp ook in de toekomst de benodigde aandacht blijft krijgen. In 2012 is de risicoanalyse geactualiseerd en heeft er geen continuïteitsanalyse plaatsgevonden.

Intern toezicht en Verantwoordingsorgaan

Het bestuur van het fonds besteedt conform de Pensioenwet en de daarin opgenomen eisen voor goed pensioenfondsbestuur veel aandacht aan de opzet en inrichting van de organisatie, inclusief de interne beheersing. Reglementair is bepaald hoe het bestuur omgaat met de rol als bestuur en invulling geeft aan begrippen als goed bestuur, verantwoording en intern toezicht.

Vanaf 1 januari 2008 is het Verantwoordingsorgaan (VO) actief. Het VO bestaat uit maximaal twee vertegenwoordigers van de werkgever, maximaal twee vertegenwoordigers van de deelnemers (benoemd door de deelnemersraad) en maximaal twee vertegenwoordigers van de pensioengerechtigden (eveneens benoemd door de deelnemersraad). De opbouw is zodanig dat zoveel mogelijk wordt samengewerkt met de deelnemersraad teneinde overlapping te voorkomen. De verantwoording die het bestuur aflegt, is onderdeel van de jaarverslagcyclus en in dat kader ook het formele overleg te voeren tussen het bestuur en VO.

Het bestuur heeft over het verslagjaar 2012 verantwoording afgelegd over het gevoerde beleid aan het VO als vertegenwoordiging van de bij het fonds betrokken (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden en de werkgever.

In het kader van goed pensioenfondsbestuur draagt het bestuur zorg voor intern toezicht. Het bestuur heeft hierbij gekozen voor een visitatiecommissie, die eens in de drie jaar het functioneren van het pensioenfonds evalueert en toetst, voor de eerste keer in 2010. Het gaat dan om een beoordeling van

de beleidprocedures, bestuursprocedures en bestuursprocessen en de controleomgeving van het fonds. Tevens behelst het een beoordeling van de wijze waarop het fonds wordt aangestuurd alsmede een beoordeling van de wijze waarop door het bestuur wordt omgegaan met de risico's op de langere termijn.

De visitatiecommissie heeft in het verslagjaar 2012 geen werkzaamheden verricht.

Medezeggenschap

Al enige jaren is er binnen het fonds een deelnemersraad actief welke gevraagd en ongevraagd het bestuur adviseert over belangrijke (voorgenomen) besluiten. In 2012 is, gezien de gewijzigde samenstelling van het deelnemersbestand, het reglement van de deelnemersraad veranderd zodat ook vertegenwoordigers van de gewezen deelnemers in de deelnemersraad kunnen worden verkozen.

Deskundigheidsbevordering

De eisen voor bestuursleden zijn van toepassing op nieuwe benoemingen of herbenoemingen vanaf 1 januari 2008. Voorts moeten pensioenfondsen in de jaarverantwoording verslag doen van de activiteiten die zij hebben ontplooid om ervoor te zorgen dat het bestuur als collectief aan de eisen voldoet.

In 2011 hebben DNB en AFM in de Beleidsregel Deskundigheid uiteengezet hoe zij de wettelijke eis van 'deskundigheid' vanaf 2011 willen invullen. In mei 2011 zijn vervolgens de 'Aanbevelingen Deskundig en Competent Pensioenfondsbestuur' (Aanbevelingen) gepubliceerd door de Pensioenfederatie. Ten opzichte van de bestaande deskundigheidseisen wordt in de nieuwe eisen niet alleen eisen gesteld aan de kennis van het bestuur maar ook aan de bestuurlijke vaardigheden (competenties) van het bestuur. Als eerste aanzet voor de invoering hiervan dienen er profielschetsen te komen voor de diverse bestuursfuncties binnen het bestuur. Profielschetsen voor individuele bestuursleden en de voorzitter zijn in 2012 afgerond. Afronding van de profielschets voor leden van de beleggingscommissie vond plaats in het voorjaar 2013.

In 2012 zijn het bestuur, deelnemersraad en VO getoetst op kennis. Aan de hand van de uitkomsten zullen enkele leden van de deelnemersraad aanvullende scholing volgen.

Naleving wet- en regelgeving

Het bestuur heeft geen overtredingen van wet- en regelgeving vastgesteld.

Compliance en gedragscode

Na de benoeming van de compliance officer in 2010, heeft in 2012 de eerste compliance rapportage over 2011 plaatsgevonden. De compliance rapportage over 2012 is besproken in de bestuursvergadering van februari 2013. Er zijn geen onregelmatigheden of overtredingen van gemaakte afspraken geconstateerd. In 2012 is voorts gewerkt aan de totstandkoming van een

incidentenregeling. Deze is op de laatste dag van het jaar voor advies voorgelegd aan de deelnemersraad.

Evenals in voorgaande jaren is ook in 2012 de gedragscode door de bestuursleden getekend.

Toezichthouder

Het contact met de relatiebeheerder van DNB is in 2012 minder intensief geweest dan in voorgaande jaren. DNB heeft haar structuur zodanig veranderd zodat het soort contact dat het bestuur in het verleden onderhield daar minder in past. Het bestuur heeft DNB wel schriftelijk voorzien van alle relevante informatie, zoals de evaluatie van het herstelplan, het financieel crisisplan en de aanvullende afspraak met de werkgever.

Uitbesteding

Met de uitvoeringsorganisatie heeft het bestuur diverse malen overleg gevoerd over de dienstlevering overeenkomstig de service level agreement. Ook in het verslagjaar heeft de uitvoeringsorganisatie extra werk gehad als gevolg van de reorganisatie bij de sponsor, Hewlett-Packard. Een groot aantal vertrekkende werknemers hebben extra informatie en bijbehorende berekeningen opgevraagd.

De beleggingscommissie heeft frequent overleg gehad met de vermogensbeheerders. Van zowel Aegon als ING heeft het bestuur een ISAE 3402 rapportage ontvangen. Na bestudering en analyse van de ISAE 3402 rapportage van ING heeft het bestuur een aantal vragen aan ING gesteld welke naar tevredenheid van het bestuur zijn beantwoord. Ook over de ISAE 3402 rapportage van Aegon, voorzien van een beperkende verklaring van de accountant, zijn een aantal vragen gesteld. Hieruit bleek onder andere dat de beperkende verklaring niet van toepassing is op de processen voor EPF. Alle overige vragen richting Aegon zijn naar tevredenheid van het bestuur beantwoord.

Communicatie

Het verbeteren van de communicatie met deelnemers en gewezen deelnemers is continu een aandachtspunt. In overeenstemming met de door de koepels geïntroduceerde doelstelling om eenvormige, eenduidige en duidelijke pensioenoverzichten te verstrekken (uniform pensioenoverzicht, UPO), is aan alle deelnemers een pensioenoverzicht op basis van de huidige regeling uitgereikt. Aan alle gewezen deelnemers is voor de eerste maal een UPO verstrekt in 2010 en dat zal in 2013 opnieuw gebeuren.

Het fonds heeft haar eigen website www.eds-pensioenfonds.nl. Hierop is veel informatie te vinden voor (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden. De (geschatte) dekkingsgraad wordt ieder kwartaal gepubliceerd via de website.

Bestuursvergaderingen

Het bestuur van het fonds heeft het afgelopen jaar twaalf maal vergaderd. De financiële positie van het fonds met een herstellende dekkingsgraad was iedere vergadering een punt van aandacht.

Andere belangrijke onderwerpen waren het crisisplan en het opstellen van de functieprofielen voor bestuursleden.

Daarnaast zijn de technische commissie, de administratiecommissie en de beleggingscommissie frequent bij elkaar geweest ter voorbereiding en ondersteuning van de bestuursvergaderingen.

Pensioenparagraaf

In deze paragraaf wordt aandacht gegeven aan de inhoud van de pensioenovereenkomst en wijzigingen van de belangrijkste fondsdocumenten: de uitvoeringsovereenkomst en de pensioenreglementen.

De pensioenovereenkomst is vastgelegd in de Collectieve Arbeidsovereenkomst (CAO) 2008 die geldt voor de oud EDS-werknemers van de aangesloten onderneming, Hewlett-Packard Nederland B.V (HP). Op 1 augustus 2009 traden de EDS-werknemers in dienst van HP als gevolg van de wereldwijde overname van EDS door HP.

Op hoofdlijnen zijn de volgende onderwerpen in de uitvoeringsovereenkomst geregeld:

- De pensioenpremie voor de basisregeling is voor de periode 2010 tot en met 2012 vastgelegd in een addendum op de uitvoeringsovereenkomst.
- De premie voor de excedentregeling, compensatieregeling, de individuele bijspaarregeling, de bonusregeling, de ANW-hiaat regeling en de WIA-excedentregeling wordt apart afgedragen. De premie voor de laatste twee elementen zal kostendekkend worden doorbelast aan de werkgever.
- Er geldt een bijstortingsverplichting in geval de dekkingsgraad per 31 december op marktwaarde lager is dan 110% voor 1/3 van het verschil (extra eenmalige jaarpremie).
- De betaling van de voorschotpremie geschiedt per kwartaal.

Kenmerken van de regelingen

De volgende regelingen worden uitgevoerd:

- Pensioenregeling I per 1 januari 2001, voor het laatst gewijzigd per 12 april 2012 voor deelnemers geboren voor 1-1-1950.
- Pensioenregeling II per 1 januari 2006, voor het laatst gewijzigd per 12 april 2012 voor deelnemers met een toetredingsdatum na 1-1-2006 of geboren op of na 1-1-1950.

De belangrijkste kenmerken van de beide regelingen zijn als volgt:

	Pensioenregeling I	Pensioenregeling II
Pensioensysteem	Basisregeling (middenlooon) tot € 60.351 Excedentregeling (premie) vanaf € 60.351	
Toeslagverlening	Voorwaardelijk	
Pensioenrichtleeftijd	62	65
Pensioengevend salaris	Jaarsalaris inclusief vakantietoeslag, eindejaarsuitkering en ploegentoeslag	
Franchise	€ 18.440	
Pensioengrondslag	Basisregeling: jaarsalaris – franchise (max. € 41.911) Excedentregeling: jaarsalaris - € 60.351	
Vakantietoeslag	8,0% (zie CAO EDS 2008 en HP arbeidsvoorwaarden)	
Eindejaarsuitkering	7,0% (zie CAO EDS 2008)	
Opbouwpercentage	2,0%	
Nabestaandenpensioen	Op risicobasis 70% van het te bereiken pensioen op pensioenleeftijd	
Wezenpensioen	Op risicobasis 8%, 14% of 18% van het pensioensalaris voor respectievelijk 1, 2 en 3 of meer kinderen op basis van het maximaal te bereiken aantal deelnemersjaren op pensioenleeftijd	Op risicobasis 10% van het te bereiken pensioen op pensioenleeftijd per kind met een maximum van 70% totaal
ANW-aanvulling	€ 9.775	
WIA-excedentregeling	De hoogte van de uitkering wordt vastgesteld op basis van de mate van arbeidsongeschiktheid in de zin van de WIA.	
Eigen bijdrage	Basisregeling: 6,0% (zie CAO EDS 2008) Excedentregeling: 50% van de premie	
Overbruggingspensioen	Per deelnemersjaar 1/37 van de franchise	n.v.t.

Toeslagbeleid

De op 1 januari opgebouwde pensioenrechten van pensioengerechtigden en de op 1 januari opgebouwde pensioenaanspraken van de gewezen deelnemers kunnen jaarlijks per die datum worden geïndexeerd met maximaal (behoudens inhaalindexatie) de stijging van de consumentenprijsindex voor alle huishoudens tussen oktober en oktober daaraan voorafgaand, zoals vastgesteld door het CBS.

De op 1 januari opgebouwde pensioenaanspraken van de deelnemers kunnen jaarlijks per die datum worden geïndexeerd met maximaal de stijging van de CAO lonen (inclusief bijzondere beloningen) van volwassen werknemers in het particuliere bedrijf tussen oktober en oktober daaraan voorafgaand, zoals vastgesteld door het CBS.

Het bestuur beslist echter jaarlijks in hoeverre pensioenrechten en pensioenaanspraken worden aangepast. Ter financiering van deze voorwaardelijke toeslag is geen bestemmingsreserve gevormd en wordt geen premie betaald. Deze toeslag zal slechts worden verleend indien en voor zover de middelen van het fonds dit toelaten. Het toeslagbeleid zal hierbij tevens gericht zijn op het aanwezig zijn van voldoende middelen na verlening van de toeslag.

Jaarlijks stelt het bestuur, na ter zake advies van de adviserend actuaris te hebben ingewonnen, vast of de financiële positie van het fonds het toelaat om de in het voorgaande beschreven toeslag toe te kennen. In 2012 zijn er geen toeslagen verleend voor de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden.

Verwachte wijzigingen in het komende jaar

Hewlett-Packard heeft de uitdrukkelijke wens de pensioentoezegging te wijzigen en heeft daartoe het overleg gestart met de vertegenwoordigers van de werknemers. Nadat er duidelijkheid is over de wijzigingen zal het fonds deze aanbrengen in de regeling(en) en zullen het fonds en de onderneming de bestaande uitvoeringsovereenkomst waar nodig aanpassen.

Mutatieoverzicht deelnemers

Actieven en arbeidsongeschikten	2012	2011	2010	2009	2008
Beginstand	840	1.090	1.418	1.589	1.652
Nieuwe toetredingen	0	0	0	111	84
Ontslag	-102	-242	-315	-262	-135
Ingang pensioen	-3	-6	-10	-12	-6
Overlijden	-1	-2	-1	-6	-4
Andere oorzaken	0	0	-2	-2	-2
Eindstand	734	840	1.090	1.418	1.589

Gewezen deelnemer	2012	2011	2010	2009	2008
Beginstand	1.602	1.469	1.414	1.336	1.306
Ontslag	102	242	315	262	135
Waardeoverdracht	-46	-76	-58	-24	-73
Ingang pensioen	-52	-31	-28	-23	-26
Overlijden	-3	-5	-4	-6	-8
Andere oorzaken (*)	-8	3	-170*)	-131	2
Eindstand	1.595	1.602	1.469	1.414	1.336

(*) Er zijn in 2010 een groot aantal kleine pensioenen afgekocht.

Ingegaan ouderdomspensioen	2012	2011	2010	2009	2008
Beginstand	174	138	102	74	45
Ingang pensioen	45	37	38	35	32
Overlijden	-3	-1	-1	-1	0
Andere oorzaken	0	0	-1	-6	-3
Eindstand	216	174	138	102	74

Ingegaan nabestaandenpensioen	2012	2011	2010	2009	2008
Beginstand	53	51	52	48	40
Ingang pensioen	7	3	2	7	8
Overlijden	0	-1	-1	-1	0
Andere oorzaken	0	0	-2	-2	0
Eindstand	60	53	51	52	48

Ingegaan wezenpensioen	2012	2011	2010	2009	2008
Beginstand	27	28	31	24	26
Ingang pensioen	2	3	1	8	4
Expiratie	-4	-4	-4	-1	-6
Andere oorzaken	0	0	0	0	0
Eindstand	25	27	28	31	24

Uitvoeringskosten vermogensbeheer

In 2012 is er door de verschillende vermogensbeheerders, JP Morgan, ING en Aegon een opgave gedaan van de zichtbare en niet zichtbare kosten van vermogensbeheer voor het Pensioenfonds. Deze kosten worden voornamelijk gemaakt binnen de beleggingsfondsen waarin het fonds belegd

De kosten van vermogensbeheer kan als volgt worden verantwoord:

Pensioenuitvoering kosten vermogensbeheer	2012
Beheerkosten	534
Performance gerelateerde kosten	246
Transactiekosten Pensioenfonds	307
Overige kosten	20
Totaal	1.107
Gemiddeld belegd vermogen	306.945
Basispunten kosten	3.6

Beleggingenparagraaf

Strategisch beleggingsbeleid

Omdat sinds de invoering van het financiële toetsingskader (FTK) de directe beleggingsopbrengsten geïnterpreteerd dienen te worden in het licht van de ontwikkelingen van de rentestand, worden deze twee aspecten gezamenlijk besproken in deze paragraaf.

Het strategisch beleggingsbeleid in 2012 is gebaseerd op het beleid dat in 2010 is vastgesteld. Nadat in een ALM studie is bepaald welke verdeling over beleggingscategorieën tot een risico/rendementsverhouding leidt die als optimaal wordt beschouwd, wordt de beschikbare risicoruimte gedefinieerd als het vereist eigen vermogen dat bij deze beleggingsmix hoort.

Bij het bepalen van de beschikbare risicoruimte in de continuïteitsanalyse die in 2011 is uitgevoerd, is vastgesteld dat het aantal actieve deelnemers de komende 15 jaar vrij sterk zal teruglopen doordat er geen nieuwe deelnemers meer worden aangemeld bij het fonds. Wanneer er minder actieve deelnemers in het fonds zijn, is de effectiviteit van het premiestuur minder groot en mag er minder risico worden genomen in de beleggingen. Dit vertaalt zich dus in een lagere risicoruimte. Daarom is besloten gedurende de komende 15 jaar geleidelijk minder risico in het strategische beleggingsbeleid op te nemen. Bij een lagere risicoruimte hoort een conservatievere voorbeeldmix. In onderstaande tabel wordt de voorbeeldmix van het vastgestelde beleid weergegeven. Hierbij zijn naast de percentages voor het begin en het eind van de komende 15 jaar weergegeven, ook de percentages voor het 2012 weergegeven:

Beleggingscategorie	Gebaseerd op voorbeeldmix 2010		
	2010	2026	2012
Aandelen ontwikkelde markten	41,6%	25%	39,3%
Aandelen opkomende markten	4,2%	2,5%	4,0%
Hedge fund of funds	4,2%	2,5%	4,0%
Euro obligaties			
Staatsobligaties	35%	49%	36,9%
Bedrijfsobligaties	8,8%	12,3%	9,3%
Obligaties opkomende markten	6,2%	8,7%	6,5%
Renterisicoafdekking	80%		

Tactisch beleggingsbeleid

Zoals in eerdere jaren in deze paragraaf is beargumenteerd, richt het tactisch beleid van de beleggingscommissie zich voornamelijk op het bepalen van een verdeling van het te beleggen vermogen over de verschillende beleggingscategorieën en de mate van afdekking van het renterisico.

Het doel is een verdeling te vinden die optimaal past bij de momentele verwachtingen van risico en rendement van iedere categorie, inclusief de risico's en kansen van de renteontwikkeling.

Om dit tactisch beleggingsbeleid in te vullen, worden er vergaderingen van de beleggingscommissie gehouden, die in twee categorieën verdeeld kunnen worden. Eens per kwartaal is er een beleggingsvergadering waar op beleidsbepalende onderwerpen wordt ingegaan. Hierbij is de beleggingsadviseur ook aanwezig. Daarnaast wordt maandelijks een vergadering gehouden met enkel de commissieleden die tevens lid zijn van het bestuur. In deze maandelijkse vergaderingen worden de beleggingsbeslissingen van die maand genomen. De maandvergadering wordt indien nodig via de email of telefoon gehouden. Natuurlijk blijft naast deze besprekingen ook het overleg met de vermogensbeheerders plaatsvinden en wordt door ieder lid van de beleggingscommissie financiële- en beleggingsinformatie verzameld, waarop de meningen over de te verwachten ontwikkelingen worden bepaald.

Al in 2010 was de beleggingscommissie van mening dat de waarderingen van beleggingen met relatief veel risico te hoog waren opgelopen in vergelijking tot de risico's die met deze beleggingen samenhangen. Aangezien deze verhouding het belangrijkste element vormt bij het bepalen van de verdeling van het vermogen over de verschillende vermogenscategorieën, was het aandeel beleggingen met relatief hoog risico in de portefeuille op dat moment reeds sterk teruggebracht. Nadat in 2011 al is vastgehouden aan deze visie, is deze mening in 2012 niet sterk bijgesteld en heeft dit opnieuw tot een jaar van risicomijdende beleggingen geleid. Het grootste risico dat is genomen, is dat de afdekking van het renterisico beperkt is gebleven tot gemiddeld 60%. Aangezien de effectieve rente voor het EPF (gewogen naar de verplichtingen) met circa 0,35% is gedaald, terwijl de koersen van aandelen vooral in de tweede helft van 2012 behoorlijk zijn gestegen, is achteraf duidelijk dat met de gekozen beleggingsstrategie een minder goed rendement is gehaald dan wanneer de strategische mix was aangehouden. Daar staat tegenover dat het laag houden van het risico in de gehele portefeuille in ieder geval heeft geleid tot een minder grote volatiliteit van de bezittingen en de dekkingsgraad. De voorzichtige beleggingsstrategie van 2012 is te vergelijken met het afsluiten van een verzekering: Als het gevaar waarvoor men was verzekerd zich niet heeft voorgedaan, heeft men wel een verzekeringspremie betaald, zonder een uitkering te ontvangen.

De koersen van aandelen in de ontwikkelde markten zijn vooral in de tweede helft van 2012 gestegen met een slotkoers die iets minder dan 14% boven de beginkoers lag. Onze belegging in aandelen van opkomende markten wordt vormgegeven door een fonds dat in Greater China belegt. Dit fonds heeft met een stijging van iets meer dan 21% de slechte performance van 2011 ruim goedgemaakt.

De stijging van de waarde van risicodragende beleggingen in de tweede helft van 2012 wordt voor een groot deel toegeschreven aan de perceptie dat de risico's zijn verkleind, vooral doordat de ECB heeft aangegeven onder voorwaarden bereid te zijn obligaties van eurozonelanden onbeperkt op te kopen. Hierdoor is de kans op het uiteenvallen van de eurolanden verkleind. De beleggingscommissie onderschrijft de verkleining van de kans op dit scenario, maar is van mening dat de waardering van aandelen hoger is dan gerechtvaardigd. De effecten van de toegenomen schulden van de westerse landen zal een negatief effect op deze economieën hebben, hetgeen onvoldoende is verwerkt in de koersen.

Het belang van bedrijfsobligaties in de beleggingsportefeuille is in 2012 onverminderd laag gehouden. Als zich een scenario zou voordoen met afnemende winsten en toenemende faillissementen zou

deze beleggingscategorie hier relatief zwaar door geraakt worden. De perceptie van de markt dat de risico's zijn afgenomen heeft echter juist voor een stijging van de koersen van de bedrijfsobligaties geleid, waar ons fonds dus slechts beperkt van heeft geprofiteerd.

Door de dalende rente, zijn de beleggingen in vastrentende waarden meer waard geworden in het verslagjaar, maar hierbij mag niet uit het oog worden verloren dat deze beleggingen ook waren bedoeld om het renterisico van de verplichtingen gedeeltelijk af te dekken. Dezelfde dalende rente heeft de waarde van de verplichtingen sterk doen toenemen en aangezien de afdekking ruim onder de 100% lag, is de waarde van de verplichtingen sterker toegenomen dan die van de bezittingen.

De beleggingen in staatsobligaties hebben ook in 2012 alleen plaatsgevonden in eurolanden met een AAA rating en zoveel mogelijk exclusief Frankrijk. In het segment zeer lang lopende obligaties werden in eerste instantie nog Franse obligaties aangehouden, omdat hiervoor moeilijk alternatieven te vinden zijn, maar tegen het eind van 2012 zijn ook deze Franse obligaties verkocht.

De mogelijke belegging in Emerging Market Debt is in 2012 niet ingevuld, maar begin 2013 is er alsnog een groot deel van het aangehouden cash geld geïnvesteerd in het ING Emerging Markets Debt Local Currency fonds.

Er zijn in 2012 geen wijzigingen aangebracht in de belegging in het hedge fund of funds. Het rendement hierop was 6,6%. De afdekking van het valutarisico is in 2012 niet aangepast, waardoor het grootste deel van het dollar-, pond- en yenrisico was afgedekt. Dit zijn de valuta waarover het meeste risico wordt gelopen.

Wellicht de grootste gebeurtenis op het gebied van het vermogen en de verplichtingen in 2012 is de beslissing van DNB om de voorgeschreven rente voor de verplichtingen ingrijpend aan te passen. Door een rente voor te schrijven die afwijkt van de waargenomen swaprente, wordt het principe van marktwaardering van de verplichtingen minder recht gedaan. Door een ultimate forward rate (UFR) te hanteren die sterk afwijkt van onderbouwde inschattingen van de marktrente, wordt de contante waarde van de verplichtingen boekhoudkundig omlaag gebracht. Hierdoor verbetert de dekkingsgraad, terwijl in werkelijkheid de financiële positie van ons pensioenfonds juist verslechterd. Rekenen met een hogere rente verandert immers niets aan de kasstromen van de verplichtingen. Doordat de officiële dekkingsgraad omhoog gaat, betaalt onze sponsor Hewlett Packard (HP) circa 6,3 miljoen euro minder aan bijstorting. Onder de geldende omstandigheden in 2012 zag het bestuur geen mogelijkheid om de afspraak met HP, dat de bijstorting is gebaseerd op de formele dekkingsgraad, te wijzigen en daarmee het effect teniet te doen.

Naast de introductie van de UFR in de rekenrente, houdt DNB ook vast aan het in 2011 geïntroduceerde mechanisme om het driemaandsgemiddelde van de swaprente te hanteren als basis voor de rekenrente in plaats van de actuele swaprente. Voor een pensioenfonds dat een groot deel van zijn renterisico afdekt geeft dit een extra volatiliteit van de dekkingsgraad, doordat de waarde van de bezittingen direct meebeweegt met de wijzigende marktrente. Deze veranderingen werken pas in de loop van de volgende maanden door in de rekenrente en daarmee in de contante waarde van de verplichtingen.

Ook worden extra risico's geïntroduceerd omdat het principieel niet mogelijk is een afdekking van het renterisico op basis van een voortschrijdend gemiddelde rente te realiseren. Er wordt afgedekt op

basis van de marktrente, terwijl de officiële dekkingsgraad wordt bepaald op basis van de UFR. Er is bovendien een risico dat de hoogte van de UFR (momenteel 4,2%) op enig moment wordt aangepast.

De afdekking van het renterisico is gedurende 2012 gemiddeld op circa 60% gehouden. Bij de ingreep van DNB in de voorgeschreven rekenrente voor pensioenfondsen, is besloten de mate van afdekking van het renterisico te blijven baseren op de marktrente en niet op de door DNB bepaalde UFR met driemaandsmiddeling. Het curverisico dat het fonds loopt is niet exact gematched. Een deel van de afdekking wordt bereikt met de obligaties. Om de kosten van het beheer van de obligaties te verlagen, is gebruik gemaakt van de mogelijkheid die is ontstaan doordat Kasbank als custodian is aangesteld. Hierdoor is het mogelijk geworden een deel van de obligaties op een beleggingsdepot te zetten bij Kasbank. Hiermee worden de beheerkosten bij de vermogensbeheerder sterk verkleind terwijl tevens het grote aantal transacties dat door de vermogensbeheerder werd uitgevoerd sterk wordt verlaagd. Aan het eind van 2012 is hiermee het tweede obligatiedepot bij Aegon opgeheven en in begin 2013 is tevens een groot deel van de staatsobligaties in het andere depot overgebracht naar het Kasbank depot. Het curverisico dat wordt gelopen op de rente zal mogelijk in 2013 worden verlaagd door ofwel gebruik te maken van een ander overlayfonds of door een eigen portefeuille aan swaps aan te schaffen.

De positionering van de beleggingen van het EPF is aan het eind van 2012 nog steeds als uitgesproken defensief te kwalificeren. Ondanks het verlaagde risico op een break-up van de eurozone, blijven wij van mening dat de kansen op positieve rendementen niet opwegen tegen de risico's op dalende koersen. Dit betekent dat het vermijden van risico in de portefeuille als keerzijde heeft dat van een eventueel toch optredend herstel op de aandelenmarkten slechts in zeer beperkte mate zal worden geprofiteerd, zoals in de tweede helft van 2012 ook is gebleken. Dit nadeel wordt echter geaccepteerd als prijs voor het voorkomen van verdere daling van de waarde van bezittingen als de markten opnieuw zouden dalen. Dit neemt niet weg dat de actuele economische en markt situaties nauwkeurig worden gevolgd en dat bij verandering van de omstandigheden alsnog investeringen in beleggingscategorieën met hogere rendementsverwachtingen zullen worden overwogen.

Met het weer verder dalen van de marktrente in 2012 neemt onze overtuiging verder toe dat de kans dat op middellange termijn de rente zal stijgen groter is dan de kans dat de rente zal dalen. Daarom blijven wij het beschikbare risicobudget vooral gebruiken om renterisico (in de vorm van een relatief lage afdekking) te lopen. Het totale risico blijft lager dan het toegestane risico, doordat er veel minder risico op aandelen wordt gelopen dan in de voorbeeldmix het geval zou zijn.

De genoemde beslissingen hebben geresulteerd in de volgende verdeling van de beleggingen per eind 2012:

Beleggingscategorie	Verdeling per eind 2012
Aandelen ontwikkelde markten	20,2%
Aandelen opkomende markten	0,6%
Staatsobligaties (incl. LDO)	62,8%
Bedrijfsobligaties	2,6%
Obligaties opkomende markten	-
Hedge fund of funds	3,2%
Cash (rekening courant + geldmarktfonds)	10,5%
Dollartermijncontract	0,1%

In onderstaande tabel is de mate van afdekking van rente- en valutarisico per eind 2012 weer gegeven:

Risicoafdekking	Per eind 2012
Rente	65%
Valuta	70% van het valutarisico op Amerikaanse dollars, Engelse ponden en Japanse yens

Monitoring

Een belangrijk onderdeel bij het uitvoeren van het beleggingsbeleid is het controleren of het beleid waartoe is besloten, steeds de gewenste gevolgen heeft. Door de beleggingen te monitoren wordt hier invulling aan gegeven. Tenminste één keer per maand bekijkt de beleggingscommissie de status van de beleggingen. Sommige aspecten, zoals de koers van de beleggingsfondsen, kunnen vaker dan eens per maand worden bekeken. Andere aspecten zijn niet op een praktische manier vaker inzichtelijk te maken. Het inzicht in de ontwikkeling van de rentetermijnstructuur (RTS) is enerzijds beter, doordat hier wekelijks naar wordt gekeken, en anderzijds is het inzicht in de rekenrente vanaf eind 2011 verslechterd doordat deze niet langer is waar te nemen in de markt. Voor een redelijk actueel inzicht in de marktrente wordt wekelijks gekeken naar de swaprente, en het vaststellen van de rekenrente is feitelijk niet meer gedefinieerd op andere momenten dan per ultimo van iedere kalendermaand. De beleggingscommissie rapporteert maandelijks aan het bestuur over de ontwikkelingen, haar beslissingen en het beleggingsresultaat.

Tot 2012 werd de monitoring van de beleggingen enkel gebaseerd op de rapportages en jaarverslagen van de vermogensbeheerders. Eind 2012 is Kasbank aangesteld als custodian van het EPF. Kasbank bepaalt op onafhankelijke basis ook een waardering van de beleggingen. Hierdoor is de zekerheid dat de waarderingen kloppen toegenomen. Doordat met name voor de waardering van

de staatsobligaties door Kasbank een andere bron wordt gebruikt dan door Aegon, waarbij het exacte tijdstip waarop de waardering wordt bepaald iets verschilt, zijn er wel kleine verschillen in de waarderingen. Naast de rapportages over de waarde van de beleggingen levert Kasbank ook andere rapportages met betrekking tot de performance van de beleggingen. Gedurende 2013 zal over de inhoud hiervan nadere afstemming plaatsvinden zodat deze een zo groot mogelijk nut kan hebben.

Beleggingsresultaat

In onderstaande tabel worden de afzonderlijke componenten van het beleggingsresultaat weergegeven.

Categorie	Resultaat (%)	Benchmark (%)	Resultaat (€ * 1000)
Aandelen	12,3%	14,2%	8.407
Valuta afdekking		n.v.t.	1.103
Obligaties (excl. effect van renteverandering)	2,8%	n.v.t. ¹	6.598
Cash	0,0%	n.v.t.	-6
Renteafdekking	6,5%	n.v.t.	14.953
Hedge fund of funds	6,4%	5,3% / 0,1% ²	104
Effect rente op verplichtingen ³			19.741

Zoals in eerdere jaren is toegelicht, is het directe beleggingsresultaat niet los te zien van de gevolgen van de renteveranderingen. De waarde van de beleggingen zijn in 2012 gestegen van circa 285 miljoen (ultimo 2011) naar bijna 329 miljoen (ultimo 2012), dit is exclusief andere balansposten die niet tot de beleggingen behoren. Circa 15 miljoen hiervan is toe te wijzen aan de gedeeltelijke afdekking van het renterisico. Door de daling van de rente, zijn de verplichtingen echter gestegen van 287 miljoen naar 308 miljoen. Hierbij moet vermeld worden dat de verplichtingen nog veel verder zouden zijn gestegen zonder de wijziging in de bepalingmethode van de rekenrente. Wanneer de verplichtingen worden bepaald op basis van de marktrente, zouden deze ruim 17 miljoen hoger zijn geweest. Hierbij wordt met marktrente de rente bedoeld zoals deze vanaf 2004 door DNB is bepaald op basis van de richtlijn dnb_tcm50-212329 en daarmee feitelijk een weergave is van de swaprente die in de markt wordt waargenomen..

De dekkingsgraad is in 2012 gestegen van 102,0% naar 107,5%. Een groot deel van deze stijging is toe te schrijven aan de andere manier waarop DNB de rekenrente vaststelt. Aangezien deze verandering een flinke daling van de contante waarde van de verplichtingen veroorzaakt en geen invloed heeft op de waardering van de bezittingen, stijgt de dekkingsgraad hierdoor dus flink.

¹ Wordt alleen gegeven inclusief het effect van de renteverandering, hetgeen bij deze opsplitsing niet relevant is

² HFRI Fund of Fund / US T-bill (+ 5-7%)

³ Dit betreft alleen de invloed van de veranderde rente op de verplichtingen van begin 2012, zonder forwarding van de rente

Gebaseerd op de zuivere marktrente zou de dekkingsgraad zijn gestegen van 98,3% naar 101,4%. Deze cijfers geven een veel beter beeld van de werkelijke gezondheidstoestand van het pensioenfonds dan de officiële cijfers. De voornaamste redenen voor het stijgen van de dekkingsgraad zijn te vinden in de bijstorting die in 2012 is ontvangen van de werkgever, de meer dan kostendekkende premie, en het beleggingsresultaat. Wanneer hier naar gekeken wordt vanuit het perspectief van de beleggingen, moet worden vastgesteld dat het rendement op de beleggingen, exclusief de afdekkingen van het renterisico, aanzienlijk hoger was dan de opbouw van de verplichtingen ten gevolge van het verstrijken van een jaar. De daling van de marktrente, in combinatie met een beperkte afdekking van het renterisico heeft echter een nadelige invloed op de dekkingsgraad gehad. De opmerking die vorig jaar is gemaakt, dat de aandacht nog steeds is gericht op herstel, blijft dus van kracht, evenals de opmerking dat de beleggingscommissie en het bestuur zich qua beleggingen concentreren op de verhouding tussen verwacht risico en verwacht rendement, en niet door de beleggingen te laten afhangen van de dekkingsgraad van dat moment.

Financiële paragraaf

Samenvatting van de financiële positie van het fonds en ontwikkelingen gedurende het jaar

	Dekkingsgraad
Stand per 1 januari 2012	102,0%
Nieuwe aanspraken / premie	3,6%
Uitkeringen	0,0%
Toeslag	0,0%
Wijziging RTS, gevolgen VPV	-6,6%
Beleggingsresultaat	9,4%
Overige oorzaken	-0,9%
Stand per 31 december 2012	107,5%

De VPV ultimo 2012 inclusief middeling en UFR is vastgesteld op 308.251. De VPV inclusief middeling maar exclusief UFR is ultimo 2012 vastgesteld op 319.101. De VPV exclusief middeling en UFR is ultimo 2012 vastgesteld op 325.601.

Onder overige oorzaken (-0,9%) is ook het effect van de overgang naar de AG prognosetafel 2012-2062 opgenomen. Dit effect is -0,8%. De stijging van de dekkingsgraad over geheel 2012 is 5,5%

Ultimo 2012 bedraagt de rekenrente circa 2,52% (2011: 2,75%). Het saldo van baten en lasten over de afgelopen jaren kan als volgt worden geanalyseerd:

	2012	2011	2010	2009	2008
Premieresultaat	10.838	8.088	7.823	13.762	5.789
Interestresultaat	7.050	-18.851	-4.461	30.918	-47.728
Overig resultaat	-539	3.216	-15.453	-5.325	-4.337
Totaal	17.349	-7.547	-12.091	39.355	-46.276

Doordat het positieve premieresultaat hoger is dan de solvabiliteitsopslag op de premie, is er sprake van tenminste een kostendeekkende premie. In het premieresultaat van 2009, 2011 en 2012 is een extra betaling verwerkt in verband met de lage dekkingsgraad (<110%).

Het bestuur stelt vast dat de actuele dekkingsgraad 107,5% beneden de in uitvoeringsovereenkomst en ABTN vastgelegde minimumgrens van 110% ligt en dat daarom in het kader van de uitvoeringsovereenkomst voor 2013 een additionele premie (extra eenmalige jaarpremie) noodzakelijk zal zijn.

De dekkingsgraad per 31 december (op basis van de jaarrekening) heeft zich de afgelopen jaren als volgt ontwikkeld:

	2012	2011	2010	2009	2008
Dekkingsgraad per 31 december	107,5%	102,0%	105,3%	112,4%	92,9%

De vereiste dekkingsgraad en de minimale dekkingsgraad zoals die voortvloeien uit de solvabiliteitsvoorschriften volgens de Pensioenwet bedragen respectievelijk 115,1% en 104,3%. Ultimo 2012 is daarom sprake van een reservetekort. In het actuele herstelplan is de verwachte dekkingsgraad ultimo 2012 114,6% en ligt de feitelijke dekkingsgraad ultimo 2012 van 107,5% daar onder.

Het fonds heeft in zijn toeslagbeleid vastgelegd dat ruimte voor indexering bestaat indien de nominale dekkingsgraad (waarbij in de waardering van de pensioenverplichtingen geen rekening wordt gehouden met de inflatie) groter is dan 110%. Ultimo 2012 is de nominale dekkingsgraad 107,5%. Het bestuur heeft in 2013 besloten om de aanspraken en ingegane pensioenen niet te verhogen per 1 januari 2013 conform het vigerende toeslagbeleid.

Actuariële paragraaf

Actuariële analyse

De actuariële analyse van het saldo van baten en lasten kan als volgt worden weergegeven:

	2012	2011
Premieresultaat	10.838	8.088
Premiebijdragen	18.750	17.225
Pensioenopbouw	-7.912	-9.137
Beleggingsresultaat	7.050	-18.851
Directe/indirecte beleggingsopbrengsten	31.160	25.305
Rentetoevoeging technische voorziening	-4.369	-3.179
Wijziging rekenrente	-19.741	-40.977
Toeslag	-	-
Sterfte	47	1.619
Resultaat langlevensrisico	653	381
Resultaat overlijdensrisico	-606	1.238
Arbeidsongeschiktheid	1.174	1.136
Beschikbaar uit premie en technische voorziening	1.593	1.136
In- en revalidering	-419	-
Kosten	-	-
Beschikbaar uit premie	627	654
Beschikbaar uit uitkeringen	131	115
Pensioenuitvoeringskosten	-758	-769
Uitkeringen	14	-1
Beschikbaar uit technische voorziening	4.883	4.247
Uitkeringen	-4.869	-4.248
Mutaties / diversen	699	462
Overdrachten	940	512
Overig	-241	-50
Omrekening overlevingstafels	-2.473	-
Voorziening uitvoeringskosten	-	-
Totaal saldo van baten en lasten	17.349	-7.547

Op grond van bovenstaande kan worden vastgesteld dat sprake is van een kostendeekkende premie.

Uitkomsten van de solvabiliteitstoets

Voor de vaststelling van het Vereist Vermogen is de voorgeschreven systematiek gehanteerd zoals beschreven in wet en regelgeving, inclusief een aanvullende buffer voor actief beheer risico. In onderstaande tabel zijn de basisgegevens en de uitkomsten gekwantificeerd. Het fonds hanteert het hoogste van beide percentages.

	Bedrag bij voorbeeld beleggingsmix	Bedrag bij huidige beleggingsmix
S1 Renterisico	11.929	3.673
S2 Zakelijke waarden risico	19.998	40.923
Valutarisico	6.732	7.008
S4 Commodities risico	0	0
S5 Kredietrisico	1.065	839
S6 Verzekeringstechnisch risico	12.485	12.485
S10 Actief beheer risico	7.224	7.521
Vereist Vermogen	32.441	46.430
VPV Ultimo 2012	308.251	308.251
Percentage	10,5%	15,1%

Risicoparagraaf

Risico- en beheersingsbeleid

Het bestuur heeft zijn beleid verwoord in de ABTN. Algemene leidraad voor het uitvoeren van zijn beheerstaken is risicomijdend operationeel management. Risico's die het bestuur al eerder met prioriteit heeft aangepakt zijn:

- Beleggingsrisico's.
- Actuariële risico's.
- Renterisico.

De in 2011 verder aangebrachte verdieping in het algemene risicobeheersingsbeleid is door de portefeuillehouder "risicobeheer" weer verder uitgewerkt. Dit beleid is gebaseerd op de zogeheten Financiële Instellingen Risicoanalyse Methode (verder afgekort als FIRM), de methode die door De Nederlandsche Bank wordt gebruikt voor haar risicogebaseerd toezicht.

Het monitoren van de risico's is een belangrijk deel van het beheersingsbeleid. Daarom wordt hier in een aparte paragraaf op in gegaan.

Beleggingsrisico's

In het strategisch beleggingsbeleid is een optimale mix tussen rendement en te lopen risico nagestreefd. Hierbij zijn de beleggingen gespreid over verschillende beleggingscategorieën en regio's. Op langere termijn zullen deze rendementen wel fluctueren, maar wanneer de ene wat hoger is dan het gemiddelde, is andere vaak weer wat lager. Hiermee compenseren de fluctuaties elkaar gedeeltelijk (correlaties lager dan 1). In geval van een stress scenario blijkt echter dat vaak alle resultaten tegelijk lager worden dan hun gemiddelde (en lopen de correlaties snel op tot dicht bij 1). Daarom wordt naast stochastische methoden om verantwoorde beleggingsbeslissingen te ondersteunen, tevens gebruik gemaakt van stressscenario's.

Het strategisch beleggingsbeleid is gebaseerd op modellen en gemiddelde verwachte rendementen. Om het beleggingsbeleid niet te baseren op theoretische inzichten, maar te kunnen handelen naar praktisch inzicht wanneer zich situaties voordoen, wordt bij het bepalen van het tactisch beleggingsbeleid waar nodig afgeweken van het strategisch beleid. Hierbij wordt vermeden dat de gelopen risico's te hoog oplopen, door steeds te beoordelen of de acceptabele risicoruimte niet wordt overschreden.

In de komende jaren nemen de mogelijkheden voor het fonds om bij te sturen in geval van tegenvallers steeds verder af doordat de werkgever heeft besloten geen nieuwe deelnemers meer bij het fonds aan te melden en een verdere afname van het aantal actieve deelnemers wegens ontslag. Daarom is in het strategisch beleggingsbeleid rekening gehouden met een afname van het maximaal te lopen risico gedurende de komende 15 jaar.

De belangrijkste beleggingsrisico's zijn markt-, prijs-, valuta- en kredietrisico. Zie voor een getalmatige invulling van dit onderwerp de beleggingenparagraaf.

Actuariële risico's

Verzekeringstechnische risico's hebben betrekking op de risico's van het fonds indien relevante aannamen en veronderstellingen niet overeenkomen met de werkelijkheid.

Nadat in 2010 de zogenaamde prognosetafels AG 2010-2060 beschikbaar waren gekomen, zijn deze in 2012 vervangen door de tafels AG 2012-2062. Deze tafels geven aan hoe oud mensen gemiddeld worden, waarbij rekening wordt gehouden met de trend dat mensen steeds ouder worden. Door gebruik te maken van de prognosetafels wordt zowel rekening gehouden met de toegenomen overlevingskansen van dit moment, als de verwachte toename van de overlevingskansen in de toekomst.

Waar het fonds echter meende ruim voldoende zekerheid te hebben ingebouwd in de inschatting van de levensverwachting van haar deelnemers, is eind 2012 opnieuw gebleken dat ook de tafels 2010-2060 onvoldoende rekening hielden met de toenemende levensverwachting van de gemiddelde Nederlander. Daarom is op advies van de actuaris besloten opnieuw zwaardere grondslagen te hanteren bij het bepalen van de voorziening die nodig is om de toekomstige pensioenen te kunnen blijven uitbetalen. Het lijkt er momenteel op dat het hanteren van prognosetafels met generatie effecten het langlevensrisico wel verminderen, maar niet volledig wegnemen.

De AG overlevingstafels beschrijven de overlevingsverwachting voor de gehele bevolking van Nederland. De populatie van deelnemers aan het EPF zijn werkende mensen met een hoger inkomen dan de gemiddelde Nederlander. De verwachting is dat gemiddelde levensduur van deze mensen hoger zal zijn dan de gemiddelde levensduur van de totale Nederlandse bevolking. Daarom wordt een leeftijdsafhankelijke correctiefactor gehanteerd, die is gebaseerd op de CBS tabel voor hoge inkomens (op basis van gemiddeld salaris).

Het overlijdensrisico betekent dat het fonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen. Voor dit risico heeft het fonds voor actieve deelnemers een herverzekering bij Zwitserleven afgesloten. Omdat deze verzekering een hoog eigen behoud ($\approx$ eigen risico) kent, draagt het fonds een flink deel van dit risico zelf. Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. Het resultaat op kortleven in 2012 is behoorlijk negatief. Bij relatief kleine fondsen kan het sterfteresultaat van jaar tot jaar echter behoorlijk fluctueren. Eén overlijdensgeval van een actieve deelnemer meer of minder kan van grote invloed zijn op het resultaat. Gezien de resultaten in de voorgaande jaren geeft het resultaat in 2012 naar de mening van de adviserende actuaris echter geen aanleiding om te veronderstellen dat er onvoldoende prudent wordt gereserveerd voor het nabestaandenpensioen. In geval van extreem veel overlijdensgevallen zal de stop-loss herverzekering een deel van de schade uitkeren.

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het fonds geen premie meer ontvangt voor deelnemers die arbeidsongeschikt zijn geworden en een pensioen moet uitkeren aan deelnemers die arbeidsongeschikt zijn geworden. Voor dit risico heeft het fonds een herverzekering bij Zwitserleven afgesloten. Omdat ook deze verzekering een hoog eigen behoud kent, draagt het fonds een flink deel van dit risico zelf. Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat.

Het pensioenfonds wordt pas geïnformeerd over de deelnemers die ziek zijn op het moment dat zij ook daadwerkelijk arbeidsongeschikt zijn. Een deelnemer is arbeidsongeschikt na twee jaar ziekte. Hierdoor loopt het fonds het risico dat er nog zieke werknemers zijn in de afgelopen twee jaar voorafgaande aan het boekjaar, aan wie het pensioenfonds premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid moet verlenen en een arbeidsongeschiktheidspensioen moet uitkeren. Met ingang van 2008 is een bedrag in de voorziening opgenomen dat rekening houdt met dit risico. Deze voorziening is gelijk aan twee jaar de risicopremie voor het arbeidsongeschiktheidsrisico. Elk jaar zal de nieuwe risicopremie voor het jaar worden toegevoegd, terwijl de reservering van twee jaar ervoor vrijvalt. De werkelijke schade en de vrijval worden via het resultaat verwerkt.

Renterisico

Wanneer de looptijd van de beleggingen van het fonds niet gelijk is aan de looptijd van de verplichtingen, is er sprake van een gevoeligheid van het fonds voor rentewijzigingen. Als de rente daalt of stijgt, zal deze wijziging een groter gevolg hebben voor de verplichtingen dan voor de bezittingen, of andersom. Bij de bepaling van het beleggingsbeleid weegt het bestuur zorgvuldig de voordelen (meer zekerheid) en nadelen (minder zeker rendement) van meer of minder duration matching af ten opzichte van alternatieve strategieën. Hierbij speelt ook de visie van de beleggingscommissie over de waarschijnlijkheid van een rentedaling of –stijging een belangrijke rol. Naast de gemiddelde duration van de totale bezittingen en verplichtingen, wordt ook gekeken naar de verdeling van de kasstromen over de tijd, zodat er inzicht bestaat in het zogenaamde curverisico. Dit risico is echter niet volledig afgedekt omdat de voordelen van de hiervoor benodigde instrumenten tot nu toe niet opwegen tegen te nadelen.

Een belangrijk risico dat zich heeft gemanifesteerd op het rentevlak, is zijn de wijzigingen die DNB heeft doorgevoerd (zie *Tactisch beleggingsbeleid*). Het is niet mogelijk het renterisico dat tegen een gemiddelde rente wordt gewaardeerd, af te dekken op de financiële markten. Daarom wordt het afdekken van het renterisico nu gebaseerd op de marktrente en niet op de rente waarmee de verplichtingen contant moeten worden gemaakt. Hierdoor zal het verschil tussen de afdekking aan de bezittingenkant en de variaties aan de verplichtingenkant dus in de toekomst verder toenemen. Het hanteren van een ultimate forward rate introduceert het politieke risico dat de hoogte van deze ultimate forward rate in de toekomst wordt aangepast.

Valutarisico

De verplichtingen van het pensioenfonds luiden in euro's. Wanneer een deel van de beleggingen wordt gewaardeerd in andere valuta, bestaat het risico dat schommelingen in de valutakoersen tot positieve of negatieve resultaten leiden. Het grootste risico op dit vlak betreffen de aandelenbeleggingen in US dollars omdat dit de grootste post is in buitenlandse valuta. Een mechanisme waarmee dit risico kan worden afgedekt is gevonden in de vorm van valutatermijntransacties. Ook de beleggingen die noteren in Renminbi (de Chinese munt) worden als US dollar risico beschouwd vanwege de koppeling van de koers van deze munt aan die van de dollar. Vanaf het vierde kwartaal in 2011 wordt hetzelfde mechanisme gebruikt om het valutarisico van de beleggingen in Britse ponden en Japanse yens te mitigeren, omdat dit na de beleggingen in Amerikaanse dollars de meest omvangrijke beleggingen betreft. De beleggingscommissie bepaalt voor welke percentage deze risico's worden afgedekt. De resterende risico's veroorzaakt door beleggingen in andere valuta worden vooralsnog geaccepteerd.

Monitoring

Op de meeste plaatsen waar in het beleggingsbeleid van het EPF wordt gesproken over risico's, wordt dit in verhouding tot de te verwachten opbrengsten beschouwd. Daarbij wordt echter steeds aangegeven dat dit slechts kan voor zover het maximaal te nemen risico niet wordt overschreden. Naast het vooraf bepalen welke combinatie van beleggingen binnen de risicoruimte passen, wordt tevens achteraf steeds gemeten of deze risicoruimte daadwerkelijk niet is overschreden, opdat corrigerende maatregelen kunnen worden genomen als dit onverhoopt toch het geval zou zijn.

Het monitoren van risico's begint met het vastleggen van een acceptabel risico dat mag worden genomen, maar niet worden overschreden. Dit wordt gedaan middels een ALM studie, die minimaal eens per drie jaar wordt uitgevoerd. Op basis van het hierin vastgestelde risicobudget wordt onder andere een beleggingsmix (inclusief mate van afdekking van het renterisico) vastgesteld die als voorbeeld kan dienen van een mogelijke beleggingsmix die zich binnen de risicoruimte bevindt. Omdat de actuele economische situatie echter tot het inzicht kan leiden dat per eenheid risico een hoger rendement kan worden behaald in bepaalde beleggingscategorieën, wordt in het strategisch beleid vaak voor een andere beleggingsmix en/of mate van afdekking van het renterisico gekozen. Vooraf wordt bepaald of deze beleggingsmix niet tot een te hoog risico zal leiden en tenminste eens per drie maanden wordt achteraf gemeten of de risicoruimte inderdaad niet wordt overschreden.

Momenteel wordt als risicomaatstaf het vereist eigen vermogen gehanteerd, hetgeen wordt berekend volgens de hiervoor voorgeschreven methode. Door steeds te controleren of het vereist eigen vermogen dat hoort bij de actuele beleggingen niet hoger is dan het vereist eigen vermogen dat hoort bij de beleggingsmix die volgt uit de ALM studie, wordt geverifieerd dat de maximale risicoruimte niet wordt overschreden. Deze pragmatische invulling is gekozen omdat de berekeningen die hiervoor nodig zijn toch al eens per kwartaal moeten worden uitgevoerd voor de rapportages die het fonds aan DNB moet opleveren.

Toekomstparagraaf

Herstelplannen

Begin 2013 heeft het fonds een aangepast (oorspronkelijk in 2010) korte en lange termijn herstelplan opgesteld en ingediend bij de toezichthouder. Het vermogensherstel wordt gerealiseerd door:

- de beleggingen meer in lijn te brengen met de voorbeeld beleggingsmix, teneinde een hoger rendement te realiseren
- extra stortingen door de sponsor in de jaren dat de dekkingsgraad lager is dan 110%
- het niet of beperkt toekennen van toeslagen. Het bestuur heeft voor 2012 besloten geen toeslagen te verlenen en verwacht op grond van de continuïteitsanalyse een toeslagrealisatie van ongeveer 75%
- een premieverhoging

Het bestuur, zoals reeds eerder is vermeld in dit verslag, heeft besloten voor de periode 2010 tot en met 2012 een vaste premie voor de basisregeling af te spreken met de werkgever. Deze zal kostendekkend zijn en in beperkte mate bijdragen aan het herstel. Ook voor 2013 is een vaste premie voor de basisregeling overeengekomen. Alle maatregelen zorgen er voor dat het pensioenfonds de nominale pensioenen zal kunnen blijven betalen, echter door geen of beperkte toeslag neemt de reële waarde van de pensioenen wel af.

Met de aanwezige dekkingsgraad van 107,5% was de werkelijke dekkingsgraad lager dan de 114,6% in het herstelplan. De dekkingsgraad per 31 maart 2013 bedroeg 110,8%. Daarmee was de dekkingsgraad voor het derde kwartaal op rij boven de minimale vereiste van 104,3% en is het fonds uit dekkingstekort.

Beleggingen

Doordat de dekkingsgraad per ultimo 2012 ondanks de door DNB veranderde rekenrente nog onder de grens van 110% is gebleven, wordt er per 1-1-2013 opnieuw een extra bijdrage aan de werkgever gevraagd, zoals in de uitvoeringsovereenkomst is afgesproken. Herstel van de dekkingsgraad zal daarnaast van de beleggingen moeten komen. Als de rente zou gaan stijgen en de afdekking van het renterisico lager dan 100% kan worden gehouden, zal dit een behoorlijke bijdrage kunnen leveren aan het toekomstige beleggingsrendement en de dekkingsgraad. Hier staat natuurlijk wel het risico tegenover dat de rente verder zou kunnen dalen, wat ten koste van het beleggingsresultaat en de dekkingsgraad zal gaan. Omdat de verhouding tussen risico en rendement ongunstig wordt beoordeeld voor beleggingen in aandelen, zal er waarschijnlijk de komende tijd relatief weinig belegd worden in aandelen. Daarom is er dus weinig extra rendement te verwachten.

Ook is gebleken uit de continuïteitsanalyse dat de beslissing van de werkgever om geen nieuwe deelnemers meer aan te melden voor het fonds, er toe leidt dat er in de toekomst minder risico mag worden genomen, waardoor te verwachten is dat de beleggingsopbrengsten ook lager zullen zijn.

Daarnaast neemt op termijn de premiestroom sterk af, wat ook een negatieve invloed zal hebben op de dekkingsgraad.

Zoals in de beleggingsparagraaf is toegelicht, wordt het tactisch beleggingsbeleid vooral bepaald door de verhouding tussen de verwachte rendementen en de verwachte risico's van de verschillende vermogenscategorieën. De beleggingscommissie ziet, behalve een stijgende rente, vooralsnog weinig beleggingscategorieën waarin de risico-rendementsverhouding gunstig genoeg is om een risicovolle belegging te rechtvaardigen. Een uitzondering op deze redenatie vormt het schuld papier van opkomende landen. De economieën van opkomende landen staan er fundamenteel beter voor dan de economieën van ontwikkelde landen. Beleggingen in schuld papier worden als minder risicovol gezien dan in aandelen. Daarom is begin 2013 invulling gegeven aan de categorie "Emerging Market Debt" (EMD) zoals deze al langere tijd in de strategische beleggingsmix stond, maar nog niet was geïmplementeerd.

Zowel de perceptie van de economie als de waardering van aandelen lijkt sterk beïnvloed te zijn door de overheidsstimuleringen en de acties van centrale banken. Dit is echter geen fundamentele verbetering, waardoor momenteel zowel positieve als negatieve scenario's voor de nabije toekomst mogelijk zijn. Voorlopig zal het beleggingsbeleid dan ook eerder gericht zijn op het vermijden van risico's dan op het ten koste van risico's zoeken van een hoger rendement. Hiermee wordt in feite het beleid van 2011 en 2012 voortgezet. Ondanks dat het niet geheel afdekken van het renterisico in 2012 een negatieve invloed op het beleggingsresultaat had, worden de kansen dat op iets langere termijn de rente stijgt hoger ingeschat dan de kans dat de rente nog verder daalt. Ook als op korte termijn de rente onverhoopt zou dalen, zijn er voldoende fundamentele redenen om te verwachten dat deze op iets langere termijn weer zal stijgen.

Vanuit het tactisch beleggingsbeleid zal de visie op de economie en de verschillende beleggingscategorieën steeds worden bijgesteld en zullen risico's worden genomen als deze verantwoord zijn en in een juiste verhouding tot verwachte hogere rendementen zullen leiden. Andere risico's zullen worden vermeden als er onvoldoende redenen zijn om een hoger rendement te verwachten.

Het bestuur heeft verder besloten in het komende jaar te onderzoeken of een andere risicomaat dan het vereist eigen vermogen tot een betere monitoring leidt van het risico dat wordt genomen in de beleggingen.

Samenwerking met het HP Pensioenfonds

Het bestuur van het EDS pensioenfonds heeft haar mening herbevestigd dat in de meest gunstige omstandigheden Hewlett Packard in Nederland slechts één vitaal en gezond pensioenfonds kent dat de pensioenregeling(en) voor haar uitvoert. Het bestuur is ten volle bereid om mee te werken aan een onderzoek in hoeverre en op welke wijze dit ideaal tot stand kan komen. Het onderzoek zal zich richten op de mogelijkheden en de mate van samenwerking tussen de pensioenfondsen.

De projectgroep, die voornoemd onderzoek verricht, zal zijn opgeschorte werkzaamheden in 2013 hervatten. Vanuit het EDS Pensioenfonds maken de heren R. Smits en O. van't Hof deel uit van de projectgroep.

Overig

De werkgever is met de werknemersvertegenwoordiging in overleg getreden om de bestaande afspraken met betrekking tot pensioen aan te passen. Het bestuur heeft aangegeven daar vanuit haar rol als uitvoerder van de pensioenafspraken haar bijdrage aan te willen leveren. De benodigde premie voor de uitvoering van die nieuwe afspraken zal dan ook pas kunnen worden vastgesteld na afronding van voornoemd overleg. Het is het uitdrukkelijk streven om dit proces voor 1 december 2013 te hebben afgerond.

Utrecht, 13 juni 2013

Stichting EDS Pensioenfonds

Het bestuur

JAARREKENING 2012

Balans

Staat van baten en lasten

Kasstroomoverzicht

Toelichting behorende tot de jaarrekening

Balans

De tussen haakjes geplaatste nummers verwijzen naar de toelichting.

(bedragen in duizenden € na resultaatbestemming)

		31-12-2012	31-12-2011
ACTIVA			
Aandelen		68.669	60.243
Vastrentende waarden		248.972	214.459
Overige beleggingen		10.539	9.885
Derivaten		305	-
Liquide middelen		212	849
Beleggingen voor risico pensioenfondsen	(1)	328.697	285.436
Beleggingen voor risico deelnemers	(2)	41.943	37.671
Vorderingen en overlopende activa	(3)	3.510	9.744
		374.150	332.851
PASSIVA			
Stichtingskapitaal en reserves	(4)	23.012	5.663
Voorziening pensioenverplichtingen	(6)	308.251	287.018
Voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers	(7)	41.943	37.671
Derivaten	(8)	-	243
Overige schulden en overlopende passiva	(9)	944	2.256
		374.150	332.851
Nominale dekkingsgraad (%)	(5)	107,5	102,0

Staat van baten en lasten

De tussen haakjes geplaatste nummers verwijzen naar de toelichting.

(bedragen in duizenden €)		2012	2011
Baten			
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers	(10)	18.750	17.225
Premiebijdragen risico deelnemers	(11)	2.610	2.875
Beleggingsresultaten risico pensioenfonds	(12)	31.161	25.305
Beleggingsresultaten risico deelnemers	(13)	4.001	-176
Overige baten en lasten	(14)	-40	-131
		56.482	45.098
Lasten			
Pensioenuitkeringen	(15)	-4.864	-4.246
Herverzekeringen	(16)	595	860
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	(17)	-758	-769
Saldo overdrachten van rechten	(18)	-6.262	-6.915
Saldo overdracht van rechten risico deelnemers	(19)	-2.182	-3.317
Herverzekering risico deelnemers	(20)	-157	-172
Overige baten en lasten risico deelnemers	(21)	-	4
Mutatie pensioenvoorziening risico deelnemers	(22)	-4.272	847
Mutatie technische voorziening:	(23)		
• Pensioenopbouw		-7.912	-9.137
• Rentetoevoeging		-4.369	-3.179
• Onttrekking pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten		5.636	5.014
• Wijziging rekenrente		-19.741	-40.977
• Wijziging door overdracht van rechten		7.201	7.427
• Wijziging sterftegrondslagen		-2.473	-
• Overige mutaties		425	1.915
		-21.233	-38.937
		-39.133	-52.645
Saldo van baten en lasten		17.349	-7.547
Bestemming saldo:			
Bijgeboekt bij resp. onttrokken aan de algemene reserve		17.349	-7.547
		17.349	-7.547

Kasstroomoverzicht

(bedragen in duizenden €)

	2012	2011
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangen premies	24.028	20.095
Ontvangen waardeoverdrachten	-	109
Betaalde pensioenuitkeringen	-4.865	-4.235
Betaalde waardeoverdrachten	-6.523	-10.002
Ontvangen uitkeringen van herverzekeraars	-	-
Betaalde premies herverzekering	120	-47
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-798	-976
Totaal kasstroom uit pensioenactiviteiten	11.962	4.944
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Verkopen en aflossingen van beleggingen	80.321	194.435
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	5.526	7.704
Aankopen en verstrekkingen van beleggingen	-101.372	-214.908
Uitkering/afroaming LDO	2.000	2.925
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-47	-1
Overige	-787	937
Totaal kasstroom uit beleggingsactiviteiten	-14.359	-8.908
Koers- en omrekeningsverschillen op liquide middelen	1.103	-443
Mutatie liquide middelen	-1.294	-4.407
Stand per 1 januari	3.281	7.688
Stand per 31 december	1.987	3.281
	-1.294	-4.407

* De stand van de liquide middelen ultimo van het jaar betreft het saldo van de stand van de liquide op de betaalrekening van het fonds (1.775), op de balans gepresenteerd onder de vorderingen en overlopende activa en het saldo van de beleggingrekeningen van het fonds (212), op de balans gepresenteerd onder de beleggingen voor risico van het pensioenfonds.

Toelichting behorende tot de jaarrekening

1. Inleiding

Stichting EDS Pensioenfonds is opgericht in 2000 en statutair gevestigd te Utrecht. De stichting heeft ten doel het verlenen of doen verlenen van pensioenen en/of andere uitkeringen aan werknemers of gewezen werknemers van de werkgever en aan hun echtgenoten, dan wel degenen met wie zijn een duurzaam gezamenlijke huishouding voeren of hebben gevoerd en met wie geen bloed- of aanverwantschap in de eerste graad bestaat en aan hun kinderen en pleegkinderen, een en ander overeenkomstig de bepalingen in de statuten en het reglementen van het pensioenfonds.

2. Overeenstemmingsverklaring

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving.

Het bestuur heeft op 13 juni 2013 de jaarrekening opgemaakt.

3. Algemene grondslagen

(a) Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen het pensioenfonds toebehoren en de waarde van deze voordelen betrouwbaar kunnen worden vastgesteld.

Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

(b) Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de rekening van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post 'nog af te wikkelen transacties'. Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

(c) Schattingen en veronderstellingen

Bij toepassing van de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening vormt het bestuur van het pensioenfonds zich verschillende oordelen en maakt inschattingen die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de betreffende jaarrekeningposten.

(d) Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

(e) Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta's worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum.

4. Specifieke grondslagen

(f) Beleggingen

(f.1) AEGON beleggingsfondsen

De beleggingen in participaties van AEGON beleggingsfondsen worden gewaardeerd tegen marktwaarde, zijnde de intrinsieke waarde van de participatie. Deze waarde wordt elke dag dat de Nederlandse beurs open is vastgesteld. De marktwaarde van de onderliggende beleggingen vindt plaats tegen beurskoers of, bij gebrek daaraan, tegen taxatiewaarde aan de hand van het meest actuele jaarbericht of andere recente informatie. De waardering van de beleggingen wordt bepaald aan de hand van gegevens die door een onafhankelijke partij worden aangeleverd. Voor de onderliggende beleggingen die niet-beursgenoteerd zijn, wordt de waardering vastgesteld op basis opgaven van een onafhankelijke derde of indien niet voorhanden op basis van interne modellen welke jaarlijks door de externe accountant worden getoetst. De marktwaardebepaling van een hypotheek geschiedt door de toekomstige contractuele kasstromen te verdisconteren, rekening houdend met vervroegde aflossingen van de klant. De alternatives worden gewaardeerd op basis van informatie welke van de beheerder van de onderliggende fondsen wordt verkregen.

(f.2) ING beleggingsfondsen

De beleggingen in participaties van ING beleggingsfondsen worden gewaardeerd tegen de ultimo verslagperiode laatste bekende koers. Participaties in beleggingsfondsen die geen beursnotering kennen worden gewaardeerd op de ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde wordt ontleend aan de op lokale grondslagen gebaseerde opgaven van de desbetreffende fonds managers.

(f.3) Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. De niet beursgenoteerde aandelen en participaties in beleggingsfondsen worden gewaardeerd op intrinsieke waarde omdat er geen beursnoteringen zijn voor deze fondsen, die de actuele waarde per balansdatum benadert.

(f.4) Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoersen.

(f.5) Overige beleggingen

De overige beleggingen worden gewaardeerd op basis van reële waarde, met inachtneming van de voor de belegging gangbare maatstaven.

(f.6) Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op reële waarde, te weten de relevante marktnotering of, als die er niet is, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme waarderingsmodellen.

(f.7) Classificatie beleggingsfondsen

Indien er sprake is van beleggingen in beleggingsfondsen worden deze beleggingsfondsen geclassificeerd onder de rubriek waarin beoogd wordt te beleggen.

(f.8) Securities lending

Het fonds heeft geen actief securities lending beleid. Binnen de beleggingsfondsen van Aegon wordt indirect gebruik gemaakt van Securities Lending en Collateral Management met als doel een effectieve en efficiënte uitvoering van het beleggingsbeleid binnen deze fondsen mogelijk te maken.

(g) Beleggingen voor risico deelnemers

De grondslagen voor de waardering van de beleggingen voor risico deelnemers zijn gelijk aan die voor de beleggingen die voor rekening van het fonds worden aangehouden.

(h) Herverzekeringen

Uitgaande herverzekeringspremies worden verantwoord in de periode waarop de herverzekering betrekking heeft.

Vorderingen uit hoofde van winstdelingsregelingen in herverzekeringscontracten worden verantwoord op het moment dat hiervan een redelijke en onderbouwde inschatting is te maken door de actuaris van het fonds of de herverzekeraar.

(i) Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen worden opgenomen tegen de reële waarde van de tegenprestatie, gewoonlijk de nominale waarde. Een voorziening wordt getroffen op de vorderingen op grond van de verwachte oninbaarheid.

(j) Liquide middelen

Onder de liquide middelen zijn opgenomen de banktegoeden. Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties worden gepresenteerd onder de beleggingen.

(k) Technische voorziening

De voorziening voor pensioenverplichtingen wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde

nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toezeggingen tot) toeslagen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de rekenrente.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of toeslagen op de opgebouwde pensioenaanspraken worden verleend. Alle per balansdatum bestaande besluiten tot toeslagverlening (ook voor besluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex-ante-condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van premies waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen. De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen:

- ***Financieringsmethodiek:***

Stortingskoopsommen (dit betekent dat de netto technische voorziening op elk moment gelijk is aan de contante waarde van de verkregen pensioenverplichtingen).

- ***Overlevingsgrondslagen***

Prognosetafel AG2012-2062, met leeftijd- en inkomensafhankelijke correctiefactoren uit de correctietafel "hoog". (2011; Prognosetafel AG2010-2060).

- ***Gehuwdheidsfrequenties***

Elke (gewezen) deelnemer die de pensioendatum nog niet heeft bereikt, wordt per de berekeningsdatum als gehuwd beschouwd. Vanaf de pensioendatum worden de berekeningen afgestemd op de feitelijke burgerlijke staat.

- ***Leeftijdsverschil man-vrouw***

De man is 3 jaar ouder dan de vrouw

- ***Rekenrente***

Rentetermijnstructuur per 31 december 2012 als gepubliceerd door De Nederlandsche Bank. In deze rentetermijnstructuur is middeling over de laatste drie maanden van 2012 toegepast en is rekening gehouden met de Ultimate Forward Rate.

- ***Voorziening voor uitgesteld wezenpensioen***

5% van de voorziening van uitgesteld nabestaandenpensioen bij uitgesteld ouderdomspensioen

- **Arbeidsongeschiktheid**

De contante waarde van de vrijgestelde pensioenopbouw is voor 100% opgenomen in de VPV. Tevens is in de voorziening een reservering opgenomen voor het 2-jaars uitlooprisico.

- **Excassokosten**

Ter dekking van excassokosten van ingegane pensioenen is in de TV een opslag van 2,7% opgenomen.

(l) Voorziening voor risico van deelnemers

Dit betreft de verplichtingen uit hoofde van de beschikbare-premieregeling voor deelnemers. Het beleggingsrisico ligt bij de deelnemers. De voorziening voor rekening en risico deelnemers is gewaardeerd volgens dezelfde grondslagen die gelden voor de waardering van de corresponderende beleggingen risico deelnemers.

(m) Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

(n) Dekkingsgraad

De (nominale) dekkingsgraad van het fonds wordt berekend door op balansdatum het balanstotaal minus de kortlopende schulden te delen op de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

(o) Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is volgens de directe methode opgesteld. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

(p) Premiebijdragen

Onder premiebijdragen van werkgevers en werknemers wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen.

(q) Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardewijzigingen en valutaresultaten. Indirecte beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden en soortgelijke opbrengsten. Directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

(r) Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

(s) Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

(t) Saldo overdrachten van rechten

De post saldo overdracht van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen. In beginsel vindt toerekening plaats op basis van kasstromen.

(u) Overige baten en lasten

Overige baten en lasten zijn toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

Toelichting balans

1. Beleggingen voor risico pensioenfonds

(bedragen in duizenden €)

	Aandelen	Vastrentende waarden	Overige beleggingen	Totaal
	EUR	EUR	EUR	EUR
Stand per 1 januari 2011	59.349	189.655	10.003	259.007
Aankopen/verstrekkingen	3.983	197.247	-	201.230
Verkopen/aflossingen	-1.237	-194.416	-	-195.653
Lopende rente	-	734	-	734
Waardeverschillen	-1.852	21.239	-118	19.269
	60.243	214.459	9.885	284.587
Liquide middelen				849
Stand per 31 december 2011				285.436
Effectendebiteuren/-crediteuren				-309
Positie derivaten				-243
				284.884

	Aandelen	Vastrentende waarden	Overige beleggingen	Totaal
	EUR	EUR	EUR	EUR
Stand per 1 januari 2012	60.243	214.459	9.885	284.587
Aankopen/verstrekkingen	-	100.412	-	100.412
Verkopen/aflossingen	-	-80.658	-	-80.658
Lopende rente	-	-194	-	-194
Waardeverschillen	8.426	14.953	654	24.033
	68.669	248.972	10.539	328.180
Liquide middelen				212
Positie derivaten				305
Stand per 31 december 2012				328.697
Effectendebiteuren/- crediteuren				-7
				328.690

Aandelen	31-12-2012	31-12-2011
Mature markets	63.348	56.466
Emerging markets	757	1.245
BRIC landen	848	-
Overige vorderingen	2.723	267
Liquiditeiten *	993	2.265
	68.669	60.243

* Deze liquiditeiten behoren tot de beleggingsfondsen.

Vastrentende waarden	31-12-2012	31-12-2011
Obligaties	198.825	179.640
Credit funds	41.017	27.297
Lopende Rente	4.155	4.349
Overig **	4.975	3.173
	248.972	214.459

** Deze waarde bestaat volledig uit het fonds AEAM Long Duration Overlay

Overige beleggingen	31-12-2012	31-12-2011
Hedge funds	10.539	9.885

Derivaten	31-12-2012	31-12-2011
Valutatermijncontracten	305	-

Valutainstrumenten

Gekocht		Verkocht		
valuta	bedrag	valuta	bedrag	Expiratiedatum
EUR	33.031.376			07/01/2013
		GBP	3.601.000	07/01/2013
		JPY	407.500.000	07/01/2013
		USD	32.582.000	07/01/2013

Dit betreft de derivatenposities die het pensioenfonds laat aan/verkopen door de vermogensbeheerder teneinde het valutarisico ten opzichte van de benchmark te verkleinen. Renteswaps binnen het LDO fund zijn gepresenteerd als onderdeel van de belegging in het beleggingsfonds

Methodiek bepaling marktwaarde

Schattingen van de actuele waarde zijn een momentopname, gebaseerd op de marktomstandigheden en de beschikbare informatie over het financiële instrument. Deze schattingen zijn van nature subjectief en bevatten onzekerheden en een significante oordeelsvorming (bijvoorbeeld rentestand, volatiliteit, schatting van kasstromen, etc.) en kunnen daarom niet met precisie worden vastgesteld.

Op basis van deze verscheidenheid en gradaties in waarderingmethoden dienen de beleggingen te worden ingedeeld naar drie verschillende waarderingsniveaus:

Niveau 1: De waarde van de belegging is gebaseerd op direct waarneembare marktnoteringen van identieke beleggingen in een actieve markt.

Niveau 2: Actuele waarde wordt vastgesteld aan de hand van waarderingsmodellen waarin gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata.

Niveau 3: De waarde wordt vastgesteld met waarderingsmodellen waarin geen gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata.

Op basis van deze indeling kan de beleggingsportefeuille als volgt worden samengevat:

Per 31 december 2012	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Totaal
	EUR	EUR	EUR	EUR
Aandelen	-	68.669	-	68.669
Vastrentende waarden	202.980	45.992	-	248.972
Derivaten	-	305	-	305
Overige beleggingen	-	-	10.539	10.539
	202.980	114.966	10.539	328.485

Per 31 december 2011	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Totaal
	EUR	EUR	EUR	EUR
Aandelen	-	60.243	-	60.243
Vastrentende waarden	183.989	30.470	-	214.459
Derivaten (inclusief schuldpositie)	-	-243	-	-243
Overige beleggingen	-	-	9.885	9.885
	183.989	90.470	9.885	284.344

Alle beleggingen van de stichting worden gewaardeerd op marktwaarde.

De marktwaarde van alle aandelen (ING) (L) Institutional Global Enhances, (L) Invest-GT China-I en JP Morgan Class C-A Eur) worden gewaardeerd op intrinsieke waarde omdat er geen beursnoteringen zijn voor deze fondsen.

De marktwaarde van de vastrentende waarden wordt, waar mogelijk, bepaald aan de hand van de gepubliceerde ultimokoersen.

De beleggingsfondsen AEAM European Credit Fund, AEAM Long Duration Overlay en ING (L) Liquid-EUR B Cap zijn fondsen die niet beursgenoteerd zijn. De beleggingsfondsen worden gewaardeerd tegen marktwaarde van de onderliggende beurskoersen of, bij gebrek daaraan, tegen taxatiewaarde aan de hand van het meest actuele jaarbericht of andere recente informatie. De waarderingen worden aangeleverd door onafhankelijke partijen.

Securities lending

Binnen het mandaat van de AEAM beleggingsfondsen wordt indirect gebruik gemaakt van securities lending met als doel een effectieve en efficiënte uitvoering van het beleggingsbeleid mogelijk te maken. Binnen deze fondsen mag maximaal 100 procent van de waarde worden uitgeleend. De transacties worden vrijwel uitsluitend aangegaan met partijen op basis van standaardcontracten die zijn ontwikkeld door belangenorganisaties. De aan securities lending verbonden risico's, zullen zoveel mogelijk worden beperkt door enerzijds strenge eisen te stellen aan de kredietwaardigheid van de betreffende tegenpartij, waarbij er gewerkt wordt met een gelimiteerde lijst van toegestane tegenpartijen en anderzijds het vragen van zekerheden van de partijen aan wie de financiële instrumenten worden uitgeleend.

2. Beleggingen voor risico deelnemers

	Aandelen	Vast- rentende waarden	Onroerend goed	Overige beleggingen	Liquide middelen	Totaal
Stand per 1-1-2011	9.515	25.109	47	3.000	847	38.518
Reclassificatie 1-1-2011	-27	-11	-	38	-	-
Aankopen	2.935	5.653	31	1.042	12.573	22.234
Verkopen/aflossingen	-2.323	-6.185	-26	-1.149	-13.060	-22.743
Waardeverschillen	-929	-72	-1	23	641	-338
Stand per 31 december 2011	9.171	24.494	51	2.954	1.001	37.671
Stand per 1-1-2012	9.171	24.494	51	2.954	1.001	37.671
Reclassificatie 1-1-2012	7	-22	-	15	-	-
Aankopen	1.653	2.877	39	1.161	8.136	13.866
Verkopen/aflossingen	-1.978	-2.769	-46	-350	-7.940	-13.083
Waardeverschillen	1.112	2.173	10	6	-2	3.299
Stand beleggingen bij ING per 31 december 2012	9.965	26.753	54	3.786	1.195	41.753
Nog te verwerken transacties inzake premie december*						190
Totaal stand per 31-12-2012						41.943

* Op 31-12-2012 zijn door het pensioenfonds de DC premies voor de maand december overgemaakt naar ING. Deze zijn echter pas op 2-1-2013 door ING verwerkt. Aangezien het premies van 2012 betreft is de storting van december 2012 bij het totaal van de beleggingen voor rekening en risico deelnemers opgeteld.

3. Vorderingen en overlopende activa

	31-12-2012	31-12-2011
Vordering uit hoofde van herverzekering	1.628	1.146
Vordering op sponsor	-	5.627
Intrest	-	21
Beleggingsdebiteuren	87	461
Liquide middelen	1.775	2.432
Overige vorderingen en overlopende activa	20	57
	3.510	9.744

De vordering op de herverzekeraar bestaat voornamelijk (1.120K) uit een nog uit te keren winstuitkering. Deze zal begin 2014 worden uitgekeerd. Alle overige vorderingen hebben een looptijd die korter is dan 1 jaar.

Liquide middelen

De liquide middelen betreffen de liquide middelen op R/C rekening van het fonds bij de ING Bank, voor zover deze benodigd zijn voor het doen van de lopende betalingen. De liquide middelen bij de Kas Bank betreffen de saldi van de beleggingsrekeningen van AEGON Investment Management en ING Investment Management en zijn opgenomen onder de beleggingen. Alle voornoemde liquide middelen staan ter vrije beschikking aan het fonds.

4. Stichtingskapitaal en reserves

	Algemene reserve
Stand per 1 januari 2011	13.210
Bestemming saldo van baten en lasten	-7.547
Stand per 31 december 2011	5.663
Stand per 1 januari 2012	5.663
Bestemming saldo van baten en lasten	17.349
Stand per 31 december 2012	23.012

5. Nominale dekkingsgraad

De nominale dekkingsgraad van het fonds per 31-12-2012 bedraagt 107,5% (2011: 102,0%).

Nominaal (FTK)	2012	2011
	%	%
Dekkingsgraad per 1 januari	102,0%	105,3%
Premie	3,6%	3,0%
Uitkering	0%	0,1%
Toeslagverlening	0%	0%
Korting van aanspraken en rechten	0%	0%
Beleggingsrendementen (exclusief renteafdekking)	4,6%	0,2%
Wijziging rentetermijnstructuur vpv	-6,6%	- 14,9%
Renteafdekking	4,8%	9,2%
Overige oorzaken	-0,9%	- 0,9%
Dekkingsgraad per 31 december	107,5%	102,0%

Herstelplan

Op basis van de dekkingsgraad per 30 september 2010 heeft het pensioenfonds in 2011 zowel een kortetermijn als een langetermijn herstelplan opgesteld. Hiermee is het eerder in 2009 ingediende herstelplan komen te vervallen. Op grond van het nieuwe herstelplan zou de dekkingsgraad per 31 december 2012 114,6% dienen te bedragen. In werkelijkheid bedraagt deze 107,5%, waarmee een achterstand op het plan bestaat. Deze achterstand is vooral veroorzaakt door de sterk dalende rente in de laatste maanden van 2011, terwijl het renterisico slechts gedeeltelijk was afgedekt.

Uit de in februari 2013 bij De Nederlandsche Bank ingediende evaluatie van het herstelplan blijkt dat, ondanks de opgelopen achterstand, herstel mogelijk is binnen de gestelde termijn.

Solvabiliteit

Het Minimaal Vereist Eigen Vermogen is per 31 december 2012 vastgesteld op 4,3% van de technische voorziening voor risico fonds (2011: 4,3%).

Het vereist eigen vermogen wordt afgeleid uit de per risico benodigde buffer. Deze per risico benodigde buffer is opgenomen in onderstaande tabel. Deze per risico bepaalde buffer wordt vervolgens verminderd met het diversificatie-effect. Dit saldo vormt het Vereist Eigen Vermogen.

De berekening van het vereist eigen vermogen is gebaseerd op de strategische mix per 31 december 2012. Daarbij is het standaardmodel van DNB gehanteerd, inclusief een aanvullende buffer voor actief beheer risico. Onderstaande bedragen zijn weergaven van de evenwichtssituatie.

Risico	31-12-2012	31-12-2011
Renterisico	3.673	7.224
Risico zakelijke waarden	40.923	41.991
Valutarisico	7.008	5.671
Commodities risico (grondstoffenrisico)	-	-
Kredietrisico	839	739
Verzekeringstechnische risico's	12.485	11.990
Actief beheer risico	7.521	-
Totaal	72.449	67.615
Af: Diversificatie-effect	- 26.019	-19.707
Vereist eigen vermogen	46.430	47.908

6. Voorziening pensioenverplichtingen

Ontwikkeling van de VPV	2012	2011
Stand begin boekjaar	287.018	248.081
Mutatie voorziening via staat van baten en lasten	21.233	38.937
Stand einde boekjaar	308.251	287.018

Voorziening pensioenverplichtingen is naar categorieën van deelnemers als volgt:

	31-12-2012	31-12-2011
Actieve deelnemers	103.991	101.484
Pensioengerechtigden	134.167	124.386
Gewezen deelnemers	70.093	61.148
	308.251	287.018

Korte beschrijving pensioenregeling

De pensioenregeling kan worden gekenmerkt als een voorwaardelijk geïndexeerde middelloonregeling met een pensioenrichtleeftijd van 62 jaar voor alle deelnemers geboren voor 1950 en 65 jaar voor de deelnemers geboren na 1950. Jaarlijks wordt een aanspraak op ouderdomspensioen opgebouwd van 2% van de in dat jaar geldende pensioengrondslag. De pensioengrondslag is gelijk aan het jaarsalaris onder aftrek van een franchise. De franchise wordt jaarlijks vastgesteld. Tevens bestaat er recht op nabestaanden- en wezenpensioen. Deelname aan de regeling is mogelijk vanaf de leeftijd van 18 jaar. Jaarlijks beslist het bestuur van het fonds de mate waarin de opgebouwde aanspraken worden geïndexeerd. Overeenkomstig artikel 10 van de Pensioenwet kwalificeert de pensioenregeling als een premieovereenkomst.

7. Voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers

De pensioenregeling voor risico deelnemers is een beschikbare-premieregeling. Deze regeling bestaat uit een excedentpensioenregeling, individuele bijspaarregeling en compensatieregeling.

De ontwikkeling van de voorziening voor rekening en risico van deelnemers is als volgt:

	2012		2011	
Voorziening primo boekjaar		37.671		38.518
Premiebijdragen (werkgevers- en werknemersbijdragen)	2.610		2.875	
Uitgaande waardeoverdrachten*	-1.791		-1.419	
Rendement**	4.001		-175	
Premie risicodekkingen	-157		-230	
Overgedragen pensioenverplichtingen*	-391		-1.896	
Overige baten en lasten	-		-2	
Toename boekjaar		4.272		-847
Voorziening ultimo boekjaar		41.943		37.671

* De post uitgaande waardeoverdrachten betreft zuivere uitgaande waardeoverdrachten ten gevolge van uitdiensttreding. Onder overgedragen pensioenverplichtingen bevinden zich onder andere de kapitalen die overgemaakt zijn naar verzekeraars voor de aankoop van pensioen bij pensioeningang.

** De post rendement (4.001) bestaat voor 3.299 uit waarderingsverschillen en voor 702 uit dividenduitkeringen.

8. Derivaten

Valutatermijncontracten

31-12-2012

31-12-2011

-

243

9. Overige schulden en overlopende passiva

31-12-2012

31-12-2011

Schulden aan sponsor*

205

745

Belastingen en premies sociale verzekeringen

122

116

Uitkeringen

123

119

Pensioenuitvoerings- en administratiekosten

191

215

Beleggingskosten

128

50

Beleggingscrediteuren

94

770

Overige schulden en overlopende passiva

81

241

944

2.256

* Betreft door de sponsor teveel betaalde herverzekerings- en DC premies
Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar

Toelichting financiële instrumenten

Algemeen

Het uitvoeren van transacties in financiële instrumenten kan er toe leiden dat Stichting EDS Pensioenfonds (EPF) risico's verkrijgt of overdraagt aan een andere partij. Hierbij moet vooral gedacht worden aan risico's die samenhangen met veranderingen in beurskoersen, rentetarieven, wisselkoersen, debiteurenkwaliteit en liquiditeit. In het kader van de beperking van deze risico's kunnen derivaten en andere instrumenten worden aangewend.

Instrumenten

Voor risicobeheer heeft het bestuur de beschikking over de volgende beleidsinstrumenten:

- ALM-beleid en duration-matching
- Financieringsbeleid
- Premiebeleid
- Toeslagbeleid
- Herverzekeringsbeleid
- Risicobeleid alternatieve beleggingen
- Risicobeleid ten aanzien van uitbesteding

Welke beleidsinstrumenten het bestuur op welke manier hanteert, wordt bepaald op basis van uitvoerige analyses van de te verwachten toekomstige ontwikkelingen van de verplichtingen en de ontwikkelingen op de financiële markten. Voor deze analyses worden onder andere Asset-Liability Management-studies (ALM) gebruikt. Een ALM-studie analyseert de structuur van de pensioenverplichtingen en van verschillende beleggingsstrategieën en de ontwikkeling daarvan in diverse economische scenario's.

Mede op basis van de meest recente ALM studie stelt het bestuur beleggingsrichtlijnen vast waarop het door het fonds uit te voeren beleggingsbeleid wordt gebaseerd. De beleggingsrichtlijnen zetten uiteen binnen welke grenzen en normen het beleggingsbeleid moet worden uitgevoerd, en richten zich op het beheersen van de belangrijkste (beleggings)risico's. Wanneer de marktomstandigheden daartoe aanleiding geven, kan ook tussentijds door het bestuur worden bepaald de beleggingsrichtlijnen aan te passen. De beleggingsrichtlijnen zijn verwoord in de verklaring beleggingsbeginselen. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruikgemaakt van derivaten die worden toegelicht in voornoemde verklaring.

Marktrisico

Marktrisico is uit te splitsen in renterisico, valutarisico en prijs(koers)risico. De beleggingsdoelstellingen bepalen de strategie die het pensioenfonds volgt ten aanzien van het beleggingsrisico. In de dagelijkse praktijk ziet de beleggingscommissie toe op het marktrisico conform de binnen het pensioenfonds aanwezige beleidskaders en de beleggingsrichtlijnen. De overall marktposities worden periodiek gerapporteerd aan het bestuur.

In de onderstaande tabel wordt de verdeling van de beleggingen van de aandelen naar regio weergegeven:

	31 december 2012	31 december 2011
	* € 1000	* € 1000
Noord Amerika	37.237	31.409
Europa	18.620	16.348
Azië	9.120	7.921
Oceanië	2.699	1.924
Latijns Amerika	0	377
Liquiditeiten in aandelenbeleggingen	993	2.265
Afrondingsverschillen	-	-1
Totaal	68.669	60.243

Renterisico

Het renterisico is het risico dat de waarden van de portefeuille vastrentende waarden en de pensioenverplichtingen veranderen als gevolg van ongunstige veranderingen in de marktrente. Een maatstaf voor het meten van eerste orde rentegevoeligheid is de duration. De duration is de gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren van de kasstromen.

Balanswaarde	31 december 2012	31 december 2011
Duration van de vastrentende waarden (voor derivaten)	13,0	13,4
Duration van de vastrentende waarden (na derivaten)	16,2	15,3
Duration van de (nominale) pensioenverplichtingen	19,0	19,6
Percentage vastrentende waarden van het totale vermogen	76,3	74,6%
Mate van afdekking van het renterisico (van verplichtingen)	66%	58%

Indien op balansdatum de duration van de beleggingen afwijkt van de duration van de verplichtingen is er sprake van een niet volledige afdekking van het renterisico. Als het afdekkingspercentage lager is dan 100% en de rente stijgt, zal de waarde van beleggingen minder snel dalen dan de waarde van de verplichtingen (bij toepassing van de actuele marktrentestructuur), met als gevolg dat de dekkingsgraad zal stijgen. Als onder dezelfde omstandigheden echter de rente daalt, zal de dekkingsgraad dalen.

Het beleid van het fonds is gericht op het bewust gebruik maken van deze consequenties. Wanneer de beleggingscommissie van mening is dat de kans op een rentedaling groter is dan de kans op een

rentestijging, zal voor een hoge afdekking worden gekozen. Als de beleggingscommissie van mening is dat de kans op een rentedaling kleiner is dan de kans op een stijging van de rente, zal voor een dekking lager dan 100% worden gekozen. Wanneer de beleggingscommissie een onvoldoende geprononceerde mening heeft, zal een afdekking tussen de 100% en de dekkingsgraad worden aangehouden. Het effectueren van de mate van afdekking wordt op korte termijn gedaan door het aantal participaties in het LDO fonds te variëren. Dit is een overlay fonds dat te vergelijken is met obligaties met een zeer lange looptijd. Met een beperkte belegging in dit fonds kan de effectieve looptijd van de vastrentende waarden worden aangepast. Op langere termijn is het ook mogelijk de looptijd van de obligatieportefeuille aan te passen.

De vastrentende waarden (exclusief cash), uitgesplitst naar looptijd, zijn als volgt:

	31 december 2012
	* € 1000
Staatsobligaties (14,9 jaar)	202.980
Bedrijfsobligaties (4,2 jaar)	8.460
Geldmarktfonds (0,2 jaar)	32.557
LDO fonds (172,8 jaar)	4.975
Totaal	248.972

	31 december 2011
	X € 1000
Staatsobligaties (15,3 jaar)	183.979
Bedrijfsobligaties (3,8 jaar)	7.299
Geldmarktfonds (0,2 jaar)	19.998
LDO fonds (141,0 jaar)	3.173
Afrondingsverschil	1
Totaal	214.450

Valutarisico

Het hedge fund of funds heeft binnen het fonds de valutarisico's afgedekt. In de aandelenfondsen zijn de valutarisico's echter niet afgedekt. Het grootste deel van het valutarisico in het wereldwijde fonds is bepaald door de aandelen die in dollars of aan de dollar gerelateerde valuta noteren. Daarnaast vertegenwoordigen ook de beleggingen in Engelse ponden en Japanse yens relatief significante valutarisico's. Eind 2012 wordt iets minder dan 18% van de beleggingsportefeuille belegd buiten de eurozone. Deze circa €59,5 mln zijn verdeeld in €34 mln aan Amerikaanse dollars, €6,5 mln aan Engelse ponden, €5,7 mln Japanse yens en €13,3 mln in overige valuta. Het valutarisico op de Amerikaanse dollar is per eind 2011 voor 70% afgedekt, dat van de gerelateerde valuta (Chinese renminbi) voor 50% en de Engelse ponden en Japanse yens eveneens voor 70%. De overige vreemde valuta zijn verdeeld over vele munten, zoals Zwitserse franken, Canadese en Australische dollars, Zweedse en Noorse kronen etcetera. Ieder van deze valuta bedraagt minder dan 1% van het fondsvermogen en dit valutarisico is bewust niet afgedekt.

In de onderstaande tabel wordt aangegeven wat de waarde van de beleggingen in vreemde valuta is, uitgedrukt in Euro's, na afdekking door middel van valutaderivaten in de fondsen.

	31 december 2012	31 december 2011
	* € 1000	* € 1000
Aandelen	26.432	20.452
Vastrentende waarden	-	-
Totaal	26.432	20.452

Er dient te worden onderkend dat er een dimensie aan het valutarisico is, dat zich richting systeemrisico ontwikkelt. Als het vertrouwen in de USA als dominante economische machtsparij zou gaan wankelen, hetgeen in 2011 bijna gebeurde, is het onvoldoende om het dollarrisico in de beleggingsportefeuille af te dekken. Deze afdekking zou er weliswaar voor zorgen dat de daling van de dollar wordt opgevangen, maar waarschijnlijk zouden tevens de wereldwijde aandelen en obligatiebeurzen sterk in waarde dalen bij een dergelijke vertrouwenscrisis, terwijl dit risico niet is afgedekt. Op dit moment is er geen manier gevonden om dit risico af te dekken, laat staan voor een aanvaardbare prijs.

Prijrisico

Prijrisico is het risico dat door de ontwikkeling van marktprijzen (veroorzaakt door factoren die samenhangen met een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren) waardewijzigingen plaatsvinden. Wijzigingen in marktomstandigheden hebben altijd direct invloed op het beleggingsresultaat, omdat alle beleggingen worden gewaardeerd op marktwaarde waarbij waardewijzigingen onmiddellijk worden verwerkt in het saldo van baten en lasten. Spreiding binnen de portefeuille (diversificatie) kan het prijsrisico dempen. Het prijsrisico kan ook afgedekt worden door gebruik te maken van afgeleide financiële instrumenten (derivaten), zoals opties en futures. Per eind 2012 is de aandelenportefeuille belegd in een wereldwijd gespreid aandelenfonds, het ING (L) Institutional Global Enhanced index van ING en het ING (L) Greater China fonds. Het global fonds belegt evenredig verdeeld over de ontwikkelde markten van de gehele wereld. Het Greater China fonds belegt in China, Hong Kong en Taiwan. Het aandeel emerging markets bedraagt hiermee ongeveer 0,6% van het totale vermogen. Er is geen sprake van concentratierisico in de aandelenportefeuille omdat deze beleggingen evenredig zijn verdeeld over de gehele wereld en alle sectoren. De staatsobligaties zijn evenredig verdeeld over de enige Europese landen die nog een AAA rating hebben. Aangezien het aantal eurolanden met een AAA rating steeds verder daalt, moet dit langzamerhand als een concentratierisico worden beschouwd. Vooralsnog wordt dit risico echter verkozen boven een andere verdeling die tot grotere risico's zoals kredietrisico of valutarisico zou leiden. Wel is dit onderwerp van aandacht voor de beleggingscommissie, die hier wellicht verandering in wil aanbrengen wanneer andere beleggingsconstructies voldoende zijn ingericht.

Kredietrisico

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het fonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het fonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee Over The Counter (OTC)-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het fonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten waardoor het fonds financiële verliezen lijdt.

Beheersing vindt plaats door alleen zaken te doen met grote Nederlandse marktpartijen. Ter afdekking van het settlementrisico wordt door het fonds enkel belegd in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementstelsel functioneert. In de onderstaande tabel wordt de verdeling van de beleggingen naar regio weergegeven.

	31 december 2012	31 december 2011
	* € 1.000	* € 1.000
Noord Amerika	37.237	31.409
Europa	18.620	16.348
Azië	9.120	7.921
Oceanië	2.699	1.924
Latijns Amerika	0	377
Liquiditeiten in aandelenbeleggingen	993	2.265
Afronding		-1
Totaal	68.669	60.243

Ten aanzien van de kredietwaardigheid van de debiteuren van de vastrentende portefeuille kan het volgende overzicht worden gegeven:

	2012	2011
	In %	In %
AAA	76,9	88,0
AA	13,2	5,4
A	1,8	4,3
BBB	1,4	1,6
Andere ratings	6,8	0,8
Afronding	-0,1	-0,1
Totaal	100	100

Slechts een heel klein deel (< 0,1%) van het marktrentefonds betreft beleggingen in PIIGS landen. De stijging van de categorie "andere ratings" komt doordat er per eind 2012 relatief veel is belegd in het geldmarktfonds van ING, waarin vooral zeer kort lopend waardepapier zit dat niet allemaal een creditrating heeft.

Liquiditeitsrisico

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor het fonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Waar de overige risicocomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico kan worden beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities, rekening houdend met directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies.

De volgende zaken zijn van belang met betrekking tot het liquiditeitsrisico:

- Tot het huidige verslagjaar overtreffen de inkomende premies het niveau van de uitkeringen.
- Ultimo 2012 is er €32,5 mln. belegd in een geldmarktfonds, waarvan dagelijks geld kan worden opgenomen zonder kosten.
- Ultimo 2012 zijn er voldoende obligaties, die onmiddellijk zonder waardeverlies te gelde kunnen worden gemaakt om een eventuele onvoorziene uitstroom van geldmiddelen te financieren.
- Er wordt een liquiditeitsplanning bijgehouden waarin alle geprognoseerde uitgaven en inkomsten voor het komende jaar zijn opgenomen.

Verzekeringstechnische risico's (actuariële risico's)

De belangrijkste actuariële risico's zijn het langleven-, overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico. Verschillen tussen waargenomen sterfte en waargenomen arbeidsongeschiktheid enerzijds en de aannames daaromtrent anderzijds, resulteren jaarlijks in een resultaat ten laste of ten gunste van de vermogenspositie van het fonds.

Langleven- en overlijdensrisico

Het belangrijkste actuariële risico is het langlevenrisico. Dit betreft het risico dat deelnemers langer blijven leven dan waarmee bij de bepaling van de technische voorzieningen rekening wordt gehouden. Door gebruik te maken van de meest recente overlevingstafel van het Actuarieel Genootschap en toekomstige sterfte lager in te schatten door gebruik te maken van de generatie-effecten in de tabel, wordt dit risico zo goed mogelijk gemitigeerd.

Het overlijdensrisico betreft het risico dat het fonds meer nabestaandenpensioenen moet toekennen dan waarmee bij de bepaling van de technische voorzieningen rekening wordt gehouden. Een deel van dit risico is verzekerd bij Zwitserleven.

De technische voorzieningen zijn per 31 december 2012 vastgesteld rekening houdend met de verwachte ontwikkeling van de sterftecijfers op basis van de meest recente door het Actuarieel Genootschap gepubliceerde overlevingstafel (Prognosetafel 2012-2062).*

* Om deze tafel af te stemmen op de specifieke (ervarings)sterfte van de populatie van het fonds is gebruik gemaakt van leeftijds- en geslachtsafhankelijk correctiefactoren.

Arbeidsongeschiktheidsrisico

Het fonds kent een verzekering van arbeidsongeschiktheidspensioen en een premievrijstellingsregeling bij arbeidsongeschiktheid. Hiervoor wordt door het fonds jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat er meer deelnemers arbeidsongeschikt worden dan waarmee bij de premievaststelling rekening wordt gehouden. Een deel van dit risico is herverzekerd bij Zwitserleven.

In de technische voorzieningen is een bedrag opgenomen voor het tweejarig uitlooprisico met betrekking tot arbeidsongeschiktheid. Deze IBNR (incurred but not reported) voorziening is vastgesteld op basis van de risicopremies voor arbeidsongeschiktheid over de laatste twee boekjaren.

Toeslagrisico

Het bestuur van het fonds heeft de ambitie om de pensioenen te indexeren. De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen in rente, rendement, prijsinflatie, looninflatie, demografie en de ontvangen premie. Uitdrukkelijk wordt opgemerkt dat de toeslagtoezegging voorwaardelijk is.

In de strikte zin is er daarom voor het fonds geen sprake van een risico. Wel kan er gesproken worden over een risico voor de deelnemer: De kans dat er in de toekomst wel of niet een 100% compensatie voor de loon- en prijsontwikkeling kan worden gegeven in de vorm van een toeslag op de aanwezige rechten. In de pensioenovereenkomst is opgenomen dat er een toeslag ambitie van 75% van de maximale toeslag is. Op basis van het per 30-9-2010 vastgestelde herstelplan is berekend dat naar verwachting 74,4% van de looninflatie voor de actieven, en 76,1% van de prijsinflatie voor de inactieven kan worden gecompenseerd middels toeslag.

Overige niet-financiële risico's

Operationeel risico

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Dergelijke risico's worden door het fonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn op gebieden zoals interne organisatie, procedures, processen en controles en kwaliteit geautomatiseerde systemen. Door een frequent overleg met de administrateur wordt zoveel mogelijk toegezien op deze eisen.

Het bestuur wil meer grip krijgen op de eigen organisatie en heeft daartoe in het verleden al een AO/IC handboek (Administratieve organisatie / interne controle) opgesteld.

Systeemrisico

Systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert, waardoor beleggingen van het fonds niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor het fonds niet beheersbaar.

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Langlopende contractuele verplichtingen

Er zijn twee herverzekeringscontracten gesloten met Zwitserleven. Een betreft een stop-lossverzekering voor het arbeidsongeschiktheids- en overlijdensrisico binnen de basisregeling. Daarnaast heeft het fonds een herverzekering afgesloten voor de risico's in de beschikbare premieregeling. Dit contract loopt van 1-1-2012 tot en met 31-12-20016.

Het fonds heeft een uitbestedingsovereenkomst afgesloten met Xerox voor een periode van 1 jaar. De periode loopt tot en met 31 december 2013. De jaarvergoeding bedraagt € 305.000.

Winstuitkering oude herverzekeringscontract

Het oude herverzekeringscontract met als einddatum 31-12-2011 kent een winstuitkering. Conform de voorwaarden van het herverzekeringscontract zal, indien hier recht op is, een winstuitkering worden uitbetaald, 2 jaar na afloop van de contractperiode. Om inzicht te geven in de vordering op de herverzekeraar wordt jaarlijks berekend wat de geschatte winstuitkering per balansdatum is. De verwachte winstuitkering tot en met 31 december 2011 was vastgesteld op € 1.234.570. Gezien de bereikte einddatum van het contract is per 31-12-2011 een deel van de verwachte winstuitkering in het resultaat verwerkt. Er is een inschatting gemaakt van het uitlooprisico welke in mindering gebracht is op de totaal te verwachte winstuitkering. Per saldo is in boekjaar 2011 een bedrag van € 980.000 ten gunste van het resultaat geboekt in verband met de te verwachten winstuitkering. Eind 2012 is een nieuwe inschatting gemaakt van het uitlooprisico en is € 140.000 in boekjaar 2012 ten gunste van het resultaat gebracht. De daadwerkelijke ontvangst van de winstuitkering laat op zich wachten tot na de uitlooperperiode van 2 jaar (ultimo 2013).

Toelichting staat van baten en lasten

(bedragen in duizenden €)

10. Premiebijdragen van werkgevers en werknemers

	2012	2011
<u>Werkgeversgedeelte</u>		
Basispremie*	8.752	10.600
ANW hiaat	146	333
WIA excedent	208	605
	<u>9.106</u>	<u>11.538</u>
<u>Werknemersgedeelte</u>		
Deelnemersbijdrage basisregeling	1.641	1.500
Koopsompremie vanuit DC-regelingen	156	92
Werknemersbijdrage pensioensparen uit spaarloon	-	1
	<u>1.797</u>	<u>1.593</u>
<u>Overige bijdragen</u>		
FVP-bijdragen	167	208
Additionele storting werkgever**	7.680	3.886
	<u>7.847</u>	<u>4.094</u>
Totaal	18.750	17.225

*Premie is toegerekend op basis van de in het bestuursverslag gemelde overeen gekomen aanvulling op de uitvoeringsovereenkomst voor de jaren 2010, 2011 en 2012.

** In geval de dekkingsgraad per 31 december op marktwaarde lager is dan 110% geldt een bijstortingsverplichting voor de werkgever van 1/3 van het verschil. Deze bijstorting wordt toegerekend aan het daaropvolgende boekjaar. De additionele storting 2012 is derhalve gerelateerd aan de dekkingsgraad per 31 december 2011.

De kostendekkende en feitelijke premies zijn als volgt:

	2012	2011
Kostendekkende premie	8.848	10.174
Feitelijke premie	18.427	16.925

Het verschil tussen de feitelijke premie (18.427) en de bovenstaande premieopstelling (18.750) wordt veroorzaakt door een aantal posten die niet in de kostendekkende premie meegenomen zijn en derhalve voor vergelijkingsdoeleinden ook uit de feitelijke premie gelaten worden.

De kostendekkende premie is als volgt samengesteld:

	2012	2011
Actuarieel benodigd	7.045	8.116
Opslag in stand houden vereist vermogen	1.176	1.404
Opslag voor uitvoeringskosten	627	654
Totaal	8.848	10.174

In het boekjaar is geen korting verstrekt.

11. Premiebijdragen risico deelnemers

	2012	2011
Bijdrage werkgever in de DC-regeling	1.940	2.159
Bijdrage werknemer in de DC-regeling	670	716
	2.610	2.875

Totale premiebijdragen risico pensioenfonds en risico deelnemers

Bijdrage werkgever	18.726	17.583
Bijdrage werknemer	2.467	2.309
Overige bijdragen	167	208
	21.360	20.100

12. Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

	Directe beleggings- opbrengsten	Indirecte beleggings- opbrengsten	Kosten vermogens- beheer*	Totaal
2012				
Aandelen	-	8.426	160	8.586
Vastrentende waarden	6.629	14.953	-196	21.386
Overige beleggingen **	-	1.207	-12	1.195
Intrest liquide middelen	-6	-	-	-6
Totaal	6.623	24.586	-48	31.161

Type belegging

	Directe beleggings- opbrengsten	Indirecte beleggings- opbrengsten	Kosten vermogens- beheer*	Totaal
2011				
Aandelen	-	-1.852	135	-1.717
Vastrentende waarden	6.536	21.239	-162	27.613
Overige beleggingen **	-	-614	-7	-621
Intrest liquide middelen	30	-	-	30
Totaal	6.566	18.773	-34	25.305

* De kosten van vermogensbeheer betreffen zowel expliciete kosten die de vermogensbeheerder berekend over het gemiddeld belegd vermogen als kosten die binnen de beleggingsfondsen in rekening worden gebracht. De laatste categorie is verwerkt in het rendement en wordt niet apart vermeld in het jaarverslag.

De negatieve kosten vermogensbeheer opgenomen onder de aandelen betreft een door ING ontvangen rebate fee voor zowel 2012 (160) als 2011 (135).

** Inclusief derivaten ad EUR -550k en valutakoersresultaten ad EUR 1.103k.

13. Beleggingsresultaten risico deelnemers

	Directe beleggings- opbrengsten	Indirecte beleggings- opbrengsten	Kosten vermogens- beheer	Totaal
<u>2012</u>				
Aandelen	702	1.110	-	1.812
Vastrentende waarden	-	2.174	-	2.174
Overige beleggingen	-	5	-	5
Onroerend goed	-	10	-	10
Totaal	702	3.299	-	4.001

	Directe beleggings- opbrengsten	Indirecte beleggings- opbrengsten	Kosten vermogens- beheer	Totaal
<u>2011</u>				
Aandelen	776	-929	-	-153
Vastrentende waarden	-	-72	-	-72
Overige beleggingen	-	50	-	50
Onroerend goed	-	-1	-	-1
Totaal	776	-952	-	-176

14. Overige baten en lasten

	2012	2011
Intrest waardeoverdracht	-35	-126
Uitkeringen DC t.g.v. Pensioenfonds	-6	66
Diverse baten en lasten	1	-71
	-40	-131

15. Pensioenuitkeringen

	2012	2011
Ouderdomspensioen	-2.852	-2.503
Tijdelijk ouderdomspensioen	-1.029	-826
Nabestaandenpensioen	-834	-781
Wezenpensioen	-77	-70
Arbeidsongeschiktheidspensioen	-72	-66
	-4.864	-4.246

16. Herverzekeringen

	2012	2011
Premie stop-loss verzekering	-35	-89
Resultaat op verzekering DC	38	-70
Uitkering herverzekering in verband met arbeidsongeschiktheid	20	39
Winstuitkering herverzekering einddatum contract	140	980
Uitkering herverzekering in verband met overlijden	432	-
	595	860

Het oude herverzekeringscontract met als einddatum 31-12-2011 kent een winstuitkering. Deze is in boekjaar 2011 met inachtneming van het uitlooprisico van de lopende ziektegevallen ultimo 2011 reeds voor een bedrag van € 980.000 ten gunste van het resultaat geboekt. Op basis van de nog lopende ziektegevallen ultimo 2012 heeft de actuaire van het fonds opnieuw het uitlooprisico bepaald. Op basis van deze berekening kan in boekjaar 2012 nog een keer € 140.000 aan de winstuitkering worden toegevoegd. Totaal is nu € 1.120.000 aan voorlopige winstuitkering ten gunste van het fonds geboekt. De definitieve winstuitkering kan pas ultimo 2013 worden bepaald. Deze zal vervolgens in 2014 worden uitgekeerd door de herverzekeraar. Met ingang van 1 januari 2012 is met dezelfde herverzekeraar een nieuw herverzekeringscontract afgesloten.

17. Pensioenuitvoerings- en administratiekosten

	2012	2011
Bestuurskosten	-51	-48
Administratiekosten berekend door derden	-312	-331
Accountantskosten	-51	-63
Certificerende actuaire	-12	-12
Adviserende actuaire	-212	-224
Overige advisering	-52	-37
Contributies en bijdragen	-43	-46
Dwangsommen en boetes	-	-
Overige kosten	-25	-8
	-758	-769

Het fonds heeft geen mensen in dienst. De bestuursleden ontvangen geen bezoldiging voor hun diensten met uitzondering van de voorzitter. Deze kosten worden door de voorzitter rechtstreeks in rekening gebracht bij de werkgever. De werkgever brengt geen kosten in rekening bij het fonds. De pensioenuitvoerings- en administratiekosten zijn in 2012 in meerdere verschillende categorieën ingedeeld. Deze indeling sluit beter aan op de door de Pensioenfederatie aanbevolen richtlijn voor de presentatie van pensioenuitvoerings- en administratiekosten in de jaarrekening. De vergelijkende cijfers van 2011 zijn hierop ook aangepast.

Honoraria accountant

2012	KPMG accountants	Totaal
Controle van de jaarrekening ¹	45	45
Overige controle opdrachten	1	1
Belastingadvies	-	-
Andere niet controle diensten	-	-
Totaal	46	46

2011	KPMG accountants	Totaal
Controle van de jaarrekening	43	43
Overige controle opdrachten	5	5
Belastingadvies	-	-
Andere niet controle diensten	-	-
Totaal²	48	48

¹ In het bedrag voor controle van de jaarrekening 2012 is een onvoorziene afrekening ad EUR 11k opgenomen over 2011. In het bedrag van de overige accountants is het bedrag opgenomen inzake de controle van het beheerd vermogen van het fonds bij een externe vermogensbeheerder. In bovenstaande tabel zijn deze kosten toegevoegd ten opzichte van de presentatie van deze kosten in de jaarrekening 2011.

²Het totaal van de kosten in dit overzicht betreft alleen de kosten die betrekking hebben op diensten uitgevoerd door KPMG. Het totaal van dit overzicht sluit niet aan met de bedragen zoals die onder accountantskosten zijn opgenomen in het overzicht van de pensioenuitvoerings- en administratiekosten. In het overzicht van de pensioenuitvoerings- en administratiekosten zijn ook de kosten van accountants opgenomen welke betrekking hebben op de controle van het beheerd vermogen van het fonds.

18. Saldo overdrachten van rechten

	2012	2011
Overgenomen pensioenverplichtingen	-	291
Overgedragen pensioenverplichtingen	-6.262	-7.206
	-6.262	-6.915

19. Saldo overdrachten van rechten risico deelnemers

	2012	2011
DC overgedragen pensioenverplichtingen	-1.791	-1.420
DC overdracht in verband met aanwending kapitaal bij overlijden of pensionering	-391	-1.897
	-2.182	-3.317

20. Herverzekering risico deelnemers

	2012	2011
DC risicopremie PVI en nabestaandenpensioen	-157	-172

21. Overige baten en lasten risico deelnemers

	2012	2011
Diverse baten en lasten	-	4

22. Mutatie pensioenvoorziening risico deelnemers

	2012	2011
Beginstand 1/1	37.671	38.518
Eindstand 31/12	41.943	37.671
Mutatie	<u>-4.272</u>	<u>847</u>

23. Mutatie technische voorziening

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de technische voorzieningen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale pensioenrechten inclusief risicopremies.

Rentetoevoeging

Dit betreft de toename van de Technische Voorziening als gevolg van de gehanteerde rekenrente.

Onttrekking pensioen uitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Dit betreft het uit de Technische Voorziening vrijgevallen bedrag voor het doen van pensioenuitkeringen en voor administratiekosten.

Wijziging rekenrente

De onder deze post begrepen toevoeging aan de technische voorziening heeft betrekking op de wijziging van de RTS, van 31 december 2011 naar 31 december 2012. In principe daalde voor alle looptijden de rente, maar als gevolg van de introductie van de Ultimate Forward Rate steeg de rente voor de lange looptijden (effectief na 30 jaar). De technische voorziening kan worden herleid naar één vast rentepercentage. In 2012 is de gemiddelde marktrente gedaald van 2,75% aan het begin van het jaar naar 2,52% ultimo boekjaar. Als gevolg daarvan stegen de Technische Voorzieningen.

Wijziging door overdracht van rechten

Dit betreft de mutatie van de Technische Voorziening als gevolg van ontvangen en uitbetaalde overdrachtswaarden.

Wijziging sterftegrondslagen

Per 31 december 2012 is overgegaan op de Prognosetafel AG2012-2062 (2011; Prognosetafel AG2010-2060), zoals op 12 september 2012 gepubliceerd door het Actuariel Genootschap. De leeftijdsafhankelijke correctiefactoren in verband met ervaringssterfte zijn hierbij niet gewijzigd. In verband met problemen bij de bepaling van het effect van de wijziging prognosetafel bij de pensioenuitvoerder is het effect geschat. Verschillen tussen de nu opgenomen schatting en het werkelijke effect zullen in boekjaar 2013 worden verantwoord. Het effect van dit besluit op de technische voorziening per 31 december 2012 is € 2.473 ten opzichte van de Prognosetafel AG2010-2060.

Overige mutaties

Hierin is begrepen het resultaat op kansstelsels zoals sterfte en arbeidsongeschiktheid alsmede het resultaat op mutaties zoals pensionering.

	2012	2011
Sterfteresultaat*	-385	1.553
Invaliditeit en arbeidsongeschiktheid	1.011	1.136
Flexibilisering	-201	-360
Overige mutaties	-	-414
	425	1.915

* Het sterfteresultaat (-385) kan verder worden uitgesplitst in een resultaat langlevensrisico (653) en een resultaat op overlijdensrisico (-1.038).

OVERIGE GEGEVENS

Resultaatbestemming

Het positieve saldo over 2012 ad € 17.349.000 wordt aan de reserves toegevoegd.

Financiële overeenkomst met verbonden ondernemingen

Het fonds verplicht zich de volgens de pensioenreglementen en eventuele andere reglementen van het fonds in vooruitzichtgestelde pensioenen aan deelnemers of andere rechtverkrijgenden uit te keren, zulks onder voorwaarden van de statuten van het fonds en bedoelde reglementen voor zover de werkgever de hiervoor verschuldigde premies betaalt.

De premies worden door het fonds jaarlijks vastgesteld. Onverminderd het in het pensioenreglement vastgelegde recht van de werkgever om a) een deel van de pensioenpremie op het salaris van de deelnemers in te houden en b) de betaling van pensioenpremies onder bepaalde omstandigheden te staken of te verminderen, worden de premies berekend op de wijze, beschreven in de actuariële en bedrijfstechnische nota (hierna te noemen: ABTN) als bedoeld in de statuten van het fonds.

Indien de dekkingsgraad per de balansdatum minder dan 110 procent bedraagt, zal de pensioenpremie in het volgende jaar worden verhoogd met 1/3 van het mindere.

De premievaststelling wordt gebaseerd op een prognoseberekening waarin rekening wordt gehouden met de gewenste dekkingsgraad alsmede met objectieve inschattingen van de toekomstige aangroei van de verplichtingen, het verwachte beleggingsrendement en de hoogte van de jaarlijkse administratiekosten.

De pensioenpremie voor het basisdeel van de pensioenregeling welke de werkgever jaarlijks aan het fonds verschuldigd is (inclusief het deel dat op de deelnemers wordt verhaald) is voor het verslagjaar 2012 uitgedrukt in een vast bedrag, zoals vastgesteld in de aanvulling op de uitvoeringsovereenkomst (zie Bestuursverslag - Belangrijke bestuursbesluiten) en bedroeg € 10.393.000. Deze pensioenpremie heeft alleen betrekking op de pensioenverplichtingen uit de basisregeling en is derhalve exclusief de premies voor de risico's van het fonds en de premies voor de excedentpensioenregeling. Deze premies worden separaat door de werkgever afgedragen.

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting EDS Pensioenfonds te Utrecht is aan Sprenkels & Verschuren B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2012.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de fondsmiddelen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening. In overeenstemming met de richtlijn "Samenwerking tussen accountant en actuaris ter zake van de controle van verantwoordingen van verzekeringsinstellingen" heeft de accountant van het pensioenfonds mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid en de volledigheid van de administratieve basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeelsvorming van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De door het pensioenfonds verstrekte administratieve basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht:

- heb ik ondermeer onderzocht of de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld, en
- heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten. Ik heb mij een oordeel gevormd over de waarschijnlijkheid waarmee het pensioenfonds de tot balansdatum aangegane verplichtingen kan nakomen, mede in aanmerking nemend het financieel beleid van het pensioenfonds.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel bezien, toereikend vastgesteld.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar niet lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen. Gemeten naar de wettelijke maatstaf is ten aanzien van de verplichtingen, aangegaan tot balansdatum, sprake van een reservetekort.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet met uitzondering van artikel 132 (vereist eigen vermogen).

De vermogenspositie van Stichting EDS Pensioenfonds is naar mijn mening onvoldoende vanwege het reservetekort.

Amsterdam, 13 juni 2013

drs. Frank Verschuren AAG
verbonden aan Sprenkels & Verschuren B.V.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het Bestuur van Stichting EDS Pensioenfonds

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening over 2012 van Stichting EDS Pensioenfonds te Utrecht gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2012 en de winst- en verliesrekening over 2012 met de toelichting, waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van de stichting is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag, beide in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW). Het bestuur is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten. Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan, gericht op het inrichten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van de door het bestuur van de stichting gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van Stichting EDS Pensioenfonds per 31 december 2012 en van het resultaat over 2012 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Verklaring betreffende overige bij of krachtens de wet gestelde eisen

Ingevolge artikel 2:393 lid 5 onder e en f BW vermelden wij dat ons geen tekortkomingen zijn gebleken naar aanleiding van het onderzoek of het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, overeenkomstig Titel 9 Boek 2 BW is opgesteld, en of de in artikel 2:392 lid 1 onder b tot en met h BW vereiste gegevens zijn toegevoegd. Tevens vermelden wij dat het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening zoals vereist in artikel 2:391 lid 4 BW.

Utrecht, 13 juni 2013

KPMG Accountants N.V.

H.P. van der Horst RA